

LUKÁCS GYÖRGY

**A trianoni szerződés
igazságtalanságai**

1. Nem szerződés, hanem parancs.

Háború után a békekötés tartós csak úgy lehet és a lelkek megnyugvását csak akkor eredményezheti, ha az igazság és a méltányosság elvein nyugszik és biztosítja a népek szabad fejlődését. Mindebből a trianoni békére egyetlen szó sem illik reá. Nem is nevezhetjük azt békeszerződésnek, mert hiszen a szerződés a szerződő felek akaratú megegyezését jelenti. A trianoni béke voltaképpen egyoldalú békeparancs, amelyet fegyverrel és erőszakkal kényszerítettek reá Magyarországra.

A trianoni béke a XX. századba átültetett újabb kiadása annak a szomorú eseménynek, amelyet a történelem Lengyelország első felosztásának nevének ismer.

A világháborút befejező békék között kétségtelenül a trianoni béke a legkeményebb, bátran mondhatjuk: a legembertelenebb és a legigazságtalanabb. Egyik legyőzöttre sem róttak rá a nemzeti létet veszélyeztető olyan szörnyűséges veszteségeket, mint Magyarországra. Területének kétharmadától, lakosságának háromötödétől fosztották meg Magyarországot, a maradék Magyarországtól pedig a gazdasági boldogulásnak és előhaladásnak majdnem minden feltételét elvonták. Elszigetelték ezt a maradék országot, a régi ország centrumát a periferiáktól, ahol java van szénének, sójának, vasának és egyéb ásványainak, építőfájának, földgázának, alpesi legelőinek, melyekre állatállományát hajtotta, sőt televény földjének és gazdasági munkásanyagának is.

Miért ez a kivételesen kegyetlen keménység?

Talán azért, mert a háború előidézésében Magyarország legvétkesebb? Hiszen Magyarország nem dönthetett egymagában a háború kérdésében, az osztrák-magyar monarkianak abban a közös miniszteri tanácskozásában pedig, amely a háború felől döntött, Magyarország minden erejével és befolyásával küzdött minden olyan rendszabály

ellen, amely háborúra vezethetett, s nem Magyarországon múlt, hogy ez a küzdelme eredménytelen maradt.

Magyarország felelősségének kérdését az dönti el, hogy milyen volt Magyarország jogi és politikai helyzete és képviselőinek magatartása akkor, mikor a háború kitört? Hogy vajjon Magyarország akkor föltétlenül ura volt-e cselekedeteinek és sorsának?

Jogilag igen, tényleg nem.

Ausztriával való uniójában Magyarország elvben megtartotta jogi függetlenségét. A magyar királyi korona különböző és független volt az osztrák császári koronától, noha ugyanaz a fej viselte mind a kettőt. Az Ausztria-Magyarországnak nevezett nagyhatalom alapjában a két szuverénitás perszonális unióját jelentette, amely két szuverénitás a külügyekben való közös cselekvésre egyesült, e részben tehát reálunióvá vált. Egyes közös intézmények adtak testet ennek a reálunióknak. Törvény szerint a két államnak egyenlő befolyása volt a külügyek intézésére, a gyakorlatban azonban az osztrák mentalitás adott mégis mindig irányt, mely az egyszersmind a végrehajtó hatalmat gyakorló uralkodónak felfogása is volt, úgyhogy Magyarország igen sokszor volt kénytelen érdekeivel és akaratával ellentétes külpolitika folytatásához beleegyezését adni. Így történt a világháborút megelőző döntések idejében is.

Amint a nyilvánosságra jutott adatokból kitűnik, az akkori magyar kormány feje, gróf Tisza István, aki az újbabkori Magyarország egyik leghatalmasabb egyénisége volt, egyedül volt kénytelen harcolni a korona tanácsában azokkal a háborús törekvésekkel, melyeket nemcsak az osztrák miniszterelnök és a közös hadügyminiszter meg a hadsereg vezérkari főnöke, akik szintén osztrákok voltak, hanem a közös külügyminiszter is, aki morva volt, és a közös pénzügyminiszter is, aki lengyel volt, szóval a korona összes nem magyar tanácsadói kifejezésre juttattak.

S noha a monarkia többi felelős tényezőit magával szemben találja és reá nehezedik Berlinnek intése is, amely elszigeteléssel fenyegetett meg bennünket, ha nem követjük az erélyesség politikáját: Tisza, Magyarországnak és a magyar meggyőződésnek ez a tipikus képviselője, még sem adja fel álláspontját. Kétségtelenül neki kell tulajdonítani annak az elhatározásnak létrejöttét, hogy Oroszországgal direkt purparlékba kell bocsátkozni, mert ez az egyetlen lehetséges a háború elkerülésének. És mikor ez nem sikerül neki, és min-

cien erőfeszítése kárba vész, még mindig követeli és meg is kapja a területi dísintéressementra vonatkozó elhatározást, amelynek révén azt véli elérhetőnek, hogy a kikerülhetetlenné vált háború lokalizálható lesz.

Hát hol van itt Magyarország felelőssége?

Hogy Magyarország nem akarta a háborút és akkori hivatalos képviselője, gróf Tisza István, Magyarország miniszterelnöke, minden lehető megtegye arra, hogy a háború elkerülhető legyen, az egészen kétségtelenül kitűnik az osztrák Vörös Könyvből, amelyet a monarkia összeomlása után az osztrák kormány adott ki és amelyben szóról-szóra közölve vannak az 1914. évi július 7-én és július 19-én Céciben tartott közös minisztertanácsok jegyzőkönyvei, nemkülönben gróf Tisza István magyar miniszterelnöknek 1914. évi július 1-én és július 8-án az uralkodóhoz intézett fölterjesztései. Kitűnik ezekből, hogy a magyar kormány feje, gróf Tisza István miniszterelnök, már az uralkodóhoz tett első előterjesztésében a leghatározottabban tiltakozott az ellen, hogy a monarkia támadó háborút indítson Szerbia ellen. Kifejtette, hogy támadó háború esetén az egész világ a monarkiát békebontónak tekintené és ebből előreláthatólag világháború keletkezne a reánk legkedvezőtlenebb körülmények között. A július 7-iki közös minisztertanácsban az elnöklő külügyminiszter tényleg azzal a javaslattal állott elő, hogy a trónörökös meggyilkoltatásának alkalmát fel kell használni a végleges leszámolásra Szerbiával, amelyet vagy meg kell semmisíteni, vagy területileg annyira redukálni, hogy megszűnjék a monarkiára veszedelmesnek lenni. A minisztertanácsban résztvett többi tényező, az egyetlen gróf Tisza István kivételével, a külügyminiszter álláspontjára helyezkedtek. Tehát: a közös hadügyminiszter, a Bosznia-Hercegovina kormányzásával megbízott közös pénzügyminiszter, a közös hadsereg vezérkari főnöke, a közös haditengerészet vezetője és végre az osztrák miniszterelnök. És így a monarkia közös ügyeinek összes vezetőivel és Ausztria képviselőjével, az osztrák miniszterelnökkel szemben egymaga állott Magyarország képviselője, a magyar miniszterelnök. A magyar miniszterelnök úgy ebben, mint a későbbi minisztertanácsban is a leghatározottabban kijelentette, hogy semmi szín alatt hozzá nem járul ahhoz, hogy a monarkia előzetes diplomáciai eljárás nélkül háborút indítson Szerbia ellen. A magyar miniszterelnök annak a szilárd meggyőződésének adott kifejezést, hogy *a konfliktust diplomáciai úton is el lehet intézni*. Sze-

rinte Szerbiához szigorú, de igazságos jegyzéket kell intézni, amelyben fel kell sorolni azokat a súlyos vétségeket, melyeket Szerbia a monarchia ellen elkövetett azáltal, hogy állami közegek nyújtottak segítséget az orgyilkossághoz, melynek Ferenc Ferdinánd, a monarchia két trónjának örököse áldozata lett, és fel kell állítani igazságos követelményeinket, amelyek nekünk teljes elégtételt nyújtsanak. Tisza annak a nézetének adott kifejezést, hogy Szerbiától diplomáciai úton való elégtételvétel révén a békét meg lehetne óvni. Ezenfelül sürgős közigazgatási reformokat követelt Szerbiában, ahol a rendőrség vétkeken szervezeten, aminek főokát abban látta, hogy a boszniai kormányzó jeles katona ugyan, de a polgári közigazgatáshoz nem ért. A következő feladatot azután abban látta Tisza, hogy olyan okos Balkán-politikát kell követni, amely a monarchia biztonságát mindenkorra megóvná és kizárná a Balkánról kiinduló felforgató törekvéseket. A minisztertanácsban résztvevő összes többi tényező abban a nézetben voltak, hogy Szerbiával diplomáciai úton eredményt nem lehet elérni, Szerbiával csak fegyverrel lehet leszámolni és a monarchia presztízse és tekintélye soha ki nem köszörülhető csorbát szenvedne, de talán fennállása is kétségessé válnék, ha ez a végleges leszámolás most meg nem történnék. Tisza rendületlenül megmaradt álláspontján és látnoki módon kifejtette, hogy a támadó háború azonnal kihívna Oroszország közbelépését, nagyon kétségessé tenné Románia semlegesen maradását és olyan európai, sőt világháborút idézhetne elő, amely szörnyű katasztrófa lenne egész Európára és végzetessé válhatnék a monarchiára. Tiszának megingathatatlansága következtében a közös minisztertanács elállította a diplomáciai előzmények nélkül való támadó háború eszméjétől és elfogadta Tiszának azt az álláspontját, hogy Szerbiához olyan komoly és energikus felszólítás intéztessek, amely felsorolva konkrét sérelmeinket és ezekhez fűzött konkrét követelményeinket, lehetővé tegye Szerbiának azt, hogy jóvá tegye, amit vétett. Tisza azt is kikötötte, hogy a Szerbiához intézendő felhívás szövege ne legyen olyan, hogy mintegy provokálja a visszautasítást Szerbia részéről. Csak, ha Szerbia erre a felhívásra elutasító választ adna és így a jó szomszédság legegyszerűbb követelményeit sem teljesítené, akkor kell hozzá ultimátumot intézni, amelynek eredménytelen eltelte mindenkire azt a benyomást fogja tenni, hogy reánk erőszakolták a háborút, amely elől elvégre egyetlen hatalom sem zárkozhatik el, ha létalapjában támadják meg. Ilyen eljárás esetén tisztán állana a világ

előtt, hogy a monarkia részéről önvédelmi harc a háború, és annak ódiuma Szerbiára szállana, amely a sarajevói merénylet után is vonakodik a becstelenségszomszéd kötelességeit teljesíteni.

Mindezekon kívül a magyar miniszterelnök egyenes követelésére még az is határozatba ment, hogy, ha a diplomáciai út sikertelen maradna és végeredményben a monarkia háborút lenne kénytelen folytatni, azonnal a háború megindulásakor notifikálni kell az összes hatalmaknál azt, hogy a monarkia sem megsemmisíteni nem akarja Szerbiát, sem területet tőle hódítani nem akar.

Íme tehát, a háború kitörését megelőző eljárás világszerte ismert okmányoszerű bizonyítékaiból nyilvánvaló, hogy Magyarország — hivatalos képviselője útján — *minden lehetőt megtett a háború elkerülésére*. S amidőn ezt az akaratát az összes nem magyar tényezőkkel szemben keresztülvinni nem tudta, legalább biztosította azt, hogy a hadüzenetet diplomáciai démarche előzze meg, továbbá azt is, hogy a monarkia jelentse ki, hogy *területet hódítani nem akar és nem fog Szerbiától*. Az azután nem a magyar miniszterelnök bűne, hogy annak a kijelentésnek notifikálása, hogy a monarkianak hódító szándéka nincs, nem a kellő hatályossággal történt meg. A közös minisztertanács ide vonatkozó határozatának fogyatékos végrehajtása a volt közös külügyminisztert terheli. Ezek a mulasztások tették lehetővé azt, hogy a monarkianak hódításoktól való tartózkodásra irányuló intenciója nem ment át a köztudatba, sőt az ellenségek hatalmas propagandája a világ köztudatába azt az egészen hamis feltételezést vitte bele, hogy a monarkia erőszakosan akar hódítani.

Így került bele aztán a trianoni békeszerződésbe is az a teljesen alaptalan megállapítás, hogy Magyarország vétkes a világháború előidézésében, és ezen vétkességének büntetése gyanánt rótták rá azokat a rettenetes területi megcsonkításokat és azokat a megsemmisítő gazdasági csapásokat, amelyek példátlanul állanak a világtörténelemben.

Azok az okmányok, amelyek most immár az egész világ előtt ismeretesekek, egészen kétségtelenné teszik, hogy Magyarország nemcsak nem akarta a háborút, hanem hivatalos képviselője útján minden lehetőt elkövetett annak elkerülésére. *Magyarország szempontjából tehát a világháború önvédelmi harc, amely reá erőszakoltatott*, azt a ráfogást pedig, hogy Magyarország idézte volna elő a háborút, a történelem immár végérvényesen megcáfolta.

Ilyen körülmények között halálosan megcsonkítani Magyarországot annyi, mint főbenjáróan megbüntetni azt, aki legkevésbé hibás, illetőleg egyáltalában nem hibás.

Azt lehetne mondani talán, hogy a trianoni kényszerrendezés nem a felelősítés szempontjaira van fektetve, hanem egyöntetűbb, természetesebb csoportosításokat akartak olyan polyglott alakulat helyébe tenni, amelyet csak az alaki jog és talán az erőszak tartott össze.

Válaszunk erre: a Magyarországnak nevezett alakulat tíz évszázad óta áll fenn, ellenállott a legszörnyűbb támadásoknak és invázióknak, és valahányszor időszakilag integritásában megbontották, mindannyiszor helyreállott mintegy automatikus módon, a belső erők ellenállhatatlan hatásakép. Magyarország tehát nem mesterséges összetétel. A dolgok természete predesztinálja politikai egységgé ezt a területet, amely különben is földrajzi és gazdasági egység.

A földrajzi egység szembeötlő. Nem mi mondjuk, hanem a nagy francia geográfustól, Reclus-tól ered a mondás, hogy Magyarország Európának legszebb természetes egysége. Ha megtekintjük Közép-Európa hegy- és vízrajzi térképét, amelyen az országhatárok nincsenek feltüntetve, első pillanatra mintegy önmaguktól kirajzolódnak Magyarország körvonalai. Közelebről megtekintve a térképet, szemlélhetjük, hogyan szállónak alá a Kárpátoknak Magyarországot övező koszorújáról a nagy magyar síkság felé a völgyek, amelyek egymás között sokkal nehezebben tudnak közlekedni, mint mindegyikök a centrális nagy síksággal külön-külön. Szemlélhetjük azt is, hogy az összes folyók — két jelentéktelen kivétellel — valamennyien azt az irányt követik, amely a Dunába torkoltatja őket, és amely parancsolólag követeli, hogy ez az egész folyamrendszer vízrajzilag egységes kezelésben részesüljön, valamint, hogy egységes erdészeti igazgatás alatt legyenek mindazok a vidékek, ahonnan ezek a folyók erednek, mert ennek hiánya keservesen megérik majd le egészen a síkság szívéig és az Aldunáig. Aminthogy tényleg az 1925. évi pusztító alföldi árvíz egyenes közvetkezménye volt annak, hogy a Körözsök felső folyását a román impérium nem tartotta rendben. Hiábavaló volt tehát a mi részünkről minden fáradtság a Körözsök a mi impériumunk alatt álló területén, nyakunkba zúdult és óriási károkat okozott a pusztító árvíz.

A további tanulmányozás meggyőző arról is, hogy a gazdasági erőtegyezők ennek a területnek egyes részei között akként vannak

elosztva, hogy ezek a részek kölcsönösen függenek egymástól és összességükben szerves egységet alkotnak, melynek keretében önmagukban ki tudják elégíteni egy virágzó életfolyamat és energikus fejlődés minden követelményét. A perifériák szolgáltatják a fát, a sót, a szénét, a vegyi anyagokat és mindennemű bányatermékeket, a vízi energiákat, a földgázt, a munkáskezet, amely az ipar fejlesztéséhez szükséges. A centrum pedig egy nagy mezőgazdasági üzem termékeny földön, amelynek termése azonban csak aképpen biztosítható és főleg csak akkor fokozható, ha az éghajlat szeszélyességét olyan tervszerű szabályozási és vízhasznosítási politikával tudjuk ellensúlyozni, amely a folyók forrásától azok torkolatáig kiterjed, továbbá ellensúlyozni tudjuk oly tökéletesebb megművelési módok segítségével, amelyekhez szükséges nyersanyagok a perifériákon találhatók.

A magyar síkság termékeny földművelési terület ugyan, de magában nem biztosítja Magyarország gazdasági boldogulását. A pusztának úgy földje, mint klímája szeszélyes. Az aratás eredménye, különösen ami a takarmányt illeti, nagyon változó. Ezeket a kilengéseket van hivatva kiegyenlíteni a periféria, amely kevésbé termékeny, de állandóbb.

Főleg azoknak a különben is magyarok által lakott területeknek hivatása ez, amelyek közvetlenül a nagy síkságot környékezik, még mindig nagyobbára sík területükkel, de viszont a hegyek közelsége folytán szabályozottabb és nedvesebb klímájukkal az aratás legtekintélyesebb részét szolgáltatják, t. i. a Nagy-Magyarország által termelt búzának 30, rozsnek 40, tengerinek 30 százalékát. Azt mondják, hogy a kiima szárazságát rendszeres öntözéssel ellensúlyozhatjuk. De hogyan lehetne ilyen egységes öntözési rendszert keresztülvinni, amidőn folyamrendszerünk szét van szaggatva, összes vizeink felső folyása tőlünk elvéve? Ilyen szétszakítással nemhogy egységes öntözési rendszert létesíteni nem lehet, de az árvíz elleni védekezés is rendkívül meg van nehezítve, sőt mondhatni, lehetetlenné van téve.

Mint ahogy a folyók valamennyien a Duna felé sietnek, éppen úgy ezeknek a perifériáknak a népessége termékeinek és saját személyes tevékenységének is természetes piacát az ország centrumában találja fel. Ez a centrum a nagy alföldi medence, a maga részéről szintén eltespedésre van kárhóztatva és boldogulásának feltételeiben van fenyegetve, ha megszűnik a javak és a munkaerő azon szabad forgalma, szabad kicserélése, amely a természet egyenes útmutatásán ala-

pul és amelyhez idomult emlékezetet haladó idő óta a közlekedési utak kiépítése is.

A hegyi népek egzisztenciális feltétele, hogy mint munkások le-vándoroljanak a síkságra s a nyári munkák végezte után visszatérjenek hegyeik közé. Elvágva a nagy síkságtól, nem találnak oly gabona-termő vidéket, melyen munkát és ellátást biztosíthatnának maguknak.

Mindez a századok folyamán olyan élő és szétszakíthatatlan szociális organizmust alkotott meg, amelynek természetes folyománya a politikai egység is. Ennek az organizmusnak sanyargatása olyan politikai határok által, amelyek a természetes határokat megbolygatják, halálos csapás a részek mindegyikére, mert máshol ennek az egységes egésznek egyetlen része sem található fel sem azokat a földrajzi összefüggéseket, sem azokat a gazdasági kölcsönhatásokat, melyeket neki a magyar haza nyújt.

íme, ilyen természetes alapjai vannak annak a politikai alakulatnak, amelyet tíz évszázad történelmi folyamatossága konzervált, meg erősített, beleültetett a lelkekbe és népek közös mentalitását teremtette meg.

Magyarország ideális geológiai és gazdasági földrajzi egység, egységesen zárt termelő és fogyasztó terület.

Igaz, hogy a nép különböző fajokra oszlik. *A faji egység hiánya* lehetne tehát az egyetlen kritérium a felosztásra. E részben meg is hallgatták sóvár szomszédainkat és egyoldalú információk alapján az ezeréves történelmi Magyarországnak csupán a közepét hagyták meg, amely majdnem színmagyar, a perifériákat, az ország kétharmad-részét pedig szétosztották ambiciózus szomszédaink között, azzal a kecsegtetéssel, hogy ezáltal nemzeti államokat fognak teremteni a régi polyglott Magyarország helyébe. Azt mondták, hogy a nemzetközi igazságnak tesznek ezzel eleget és véglegesen pacifikálják a világot, egyúttal véget vetnek annak a nemzetiségi elnyomásnak, amellyel ellenségeink megvádoltak bennünket.

Mindenekelőtt megállapítjuk azt, hogy nagyon csalékony axióma az, minthogyha a *nemzetiségi elvnek* föltétlenül elsőbbséget kellene adni a történelmi tradíciók, a gazdasági jólét és az erkölcsi és intellektuális haladás szempontjai előtt. A történelem élő cáfolata ezen princípium merev alkalmazásának. Arra tanít bennünket a történelem, hogy éppen annyi háborúskodás volt ugyanazon fajbeli népek között, mint egymással versengő különböző fajok között. Látjuk továbbá,

hogy nagy néptömegek spontán elvándorolnak, otthagyják nemzeti tűzhelyüket, hogy jobb életfeltételeket keressenek maguknak tőlük különböző nemzetiségű országokban. Maga Magyarország is eképpen vált polyglottá fokozatos bevándorlások révén. A magyarországi nem magyar fajok egyike sem dicsekedhetik azzal, hogy őslakója ennek a hazának, így a románoknak beszivárgása a XIII. században kezdődik, tömeges bevándorlásuk a XVIII. századra esik, a szerbek pedig tömegekben csak a XVI. század végén és a XVII. század elején kezdenek bevándorolni. Ezek a fokozatos bevándorlások annyira összekeverték a fajokat, hogy az integer Magyarország 12.537 községe közül 3792 községben, ami a történelmi Magyarország össznépszségének 40 százalékát teszi ki, vegyes nyelvű lakosság lakik és ezen községek egyikében sem éri el egyik faj sem a lakosság kilencven százalékát. A fajok ezen összekevertsége alól, csak a nagy magyar medence az ország közepén, továbbá részben a felföldi szlovákság és délkeleten egyes magyar és román csoportok alkotnak kivételt.

A nemzetiségi elvet tehát gyakorlatilag lehetetlenség Magyarországi területére mereven alkalmazni.

Az már most a kérdés, hogy Trianon révén sikerült-e legalább az, hogy, ha nem is teljesen homogén, de legalább mégis homogénebb államok alkottassanak, mint aminő Magyarország volt? Lássuk a számokat. Magyarország 18 millió lakosából 11 milliót elszakítottak, akik között negyedfél millió magyar és egy és egynegyed millió német van. *Ennek a negyedfél millió elszakított magyarnak legnagyobb része földrajzi folytonosságban van Maradék-Magyarországgal*, tehát olyan helyzetben, amely igazán megengedi a nemzetiségi elvnek területi alkalmazását. *Miért éppen csak a magyaroktól tagadták meg tehát ennek az elvnek alkalmazását, amikor a többi nemzetiségekre alkalmazásba vették?*

A csehek által elvett területen 1.080.000 szlovák, 1.085.000 magyar, 202.009 német s 124.000 rutén él. Csehek egyáltalában nincsenek ezen a területen. A csehek jogigénye a szlovákságra van alapítva azzal az indokolással, hogy a szlovákok oly közeli fajrokonai a cseheknek, hogy az annexió ezzel igazolva van. De ezzel az egymillió-hatszáznyolcvanezernyi szlovákkal szemben ugyanannyi nem szlovák áll, akiknek többsége — az egymilliószázezer magyarból mintegy *hét-száz-ezer magyar — Maradék-Magyarországgal közvetlenül határon van elhelyezkedve.* A románok által elszakított lakosság 43 szá-

zaléka román (2,940.000), 35 százaléká magyar (2,430.000), 16 százaléka német (742.600), a megmaradó 6 százalék egyéb faj. Tehát a románok kisebbségben vannak. A szerbek által elszakított területen a szerbek száma, beleértve a katolikus jugoszlávokat is, a 2,370.000-es összlakosságnak 22 százaléka (526.000), míg a magyarok az elszakított összlakosság 33 százalékát, a németek pedig annak 27 százalékát teszik. A nemzetiségi elvet tehát akkép alkalmazták erre a területre, hogy a 33 százalékot kitevő kisebbséghez igazították a 67 százalékra rugó többséget. Mi ez egyéb, mint gúnytűzés a jelzett princípiummal?

Azokat a monstrozitásokat, amelyekről ezek a számok hangosan beszélnek, fokozza az a tény, hogy ez az elrendezés a *magasabb műveltségű fajokat rendeli alá az alacsonyabb kultúrájú fajoknak*. Ugyanis az elszakított magyarok 80 százaléka, az elszakított németek 82 százaléka írástudó, míg azok közül a románok és szerbek közül, akik kedvéért az elszakítás történt, csak 33 százalék (románok), illetőleg 60 százalék (szerbek) az írástudó. A történelmi Magyarország népességének 54 és fél százalékát tették ki a magyarok, 16 százalékát a románok, 2 és fél százalékát a szerbek, a középiskolát végzetteknek azonban 84 százaléka került ki a magyarok közül, 4 százaléka a románok és 1 százaléka a szerbek közül.

A nemzeti hegemoniának alacsonyabb civilizációval rendelkező fajokra való átvitele éppenséggel nem közömbös az emberiség kulturális nagy érdekei szempontjából. Egyébként az alacsonyabbrendű civilizáció Magyarország szétदारolásakor nyomban le is vizsgázott azzal, hogy a nagyfejlettségű kolozsvári és pozsonyi egyetemek tanárait nyomban szétkergették és helyükbe kezdetleges műveltségű tanterőket helyeztek, meg azzal is, hogy Erdélyben a románok rögtön kiüldözték a magyar elemiiskolai tanítókat, aminek folytán 200.000 tanuló egyszerre az utcára került.

A csehekre nézve nem áll ez a megdöbbentő műveltségi diszproporción, csak hogy a cseh kultúra idegen kultúra az elszakított lakosságra nézve, még a szlovákokra nézve is és a cseh kultúra egyáltalában nem alkalmas arra, hogy helyébe lépjen a magyar civilizáció azon intézményeinek, amelyeket most mesterségesen elpusztítanak.

De — mondják talán — *a magyar elnyomás* súlyosodón nehezen a nemzetiségekre, ezt kellett tehát megszüntetni! Ezzel az állítással szemben hivatkozunk az 1868. évi XLIV. törvénycikkre a nemzetiségek egyenjogúságáról, amely egyenes mintája a liberálistusnak a

nemzetiségekkel szemben, és amely sokkal messzebbmenő jogokat biztosít a nem magyarajkú nemzetiségeknek, mint aminő jogokat az ú. n. kisebbségi szerződések az utódállamok nemzeti kisebbségei javára megállapítanak.

Meglehet, hogy az 1868. évi törvény egynéhány, de csakis egynéhány intézkedése nem lett teljertartalmulag végrehajtva. De még ha tiszszeresen súlyosabb lett volna is bánásmódunk a nemzetiségekkel, mint ahogy azt ellenségeink állítják, még akkor is ezerszer kedvezőbb volt annál a bánásmódnál, amelyet az utódállamok nemzeti türelmetlenségük szélsőséges kitéréseivel maguknak megengednek.

És e tekintetben semmi haszna nincs annak, hogy a békék és az úgynevezett kisebbségi szerződések megállapítottak bizonyos jogokat a kisebbségek javára az utódállamokban, és kötelezték is az utódállamokat ezen kisebbségi jogok tiszteletbentartására, mert hiszen elfeledtek biztosítékokat megállapítani. És ilyen biztosítékok hiányában *a nemzeti kisebbségek a legteljesebb önkény és elnyomás áldozatai az utódállamokban*, amelyeknek kezében a kisebbségi szerződések értéktelen papírronggyá váltak.

Boldogok lennénk, ha a tőlünk elszakított magyarok az utódállamok kötelékében mindazoknak a jogoknak és az érvényesüléshez szükséges mindazoknak a könnyítéseknek élvezetében lehetnének, amelyeket a mi nem magyar ajkú polgártársaink Magyarországon élveztek. Csak egyetlen példa legyen említve a magyar uralom liberális és toleráns eljárásának jellemzésére. Az elszakadt románság templomainak és iskoláinak támogatására évi 11 millió korona segélyt fordított a magyar állam, a 2.9 milliónyi románság 3000 román tannyelvű elemi iskolával rendelkezett, míg ezzel szemben az ókirályságbeli 7 millió románnak mindössze 5000 népiskolája volt. Magyarország ezer éven keresztül, mint testvérekkel bánt a nem magyar ajkú nemzetiségekkel, kultúrájuk nemcsak szabad volt, hanem az állam egyenes támogatásában részesült, és ezt a széleskörű kulturális autonómiát talán még területi autonómiával is hajlandó lett volna kiegészíteni a magyar állam, ha a világháború lezajlása után a főhatalmak azt kívánták volna. És készséggel helyezte volna a magyar állam a nemzeti kisebbségekkel szemben való eljárást a nemzetek szövetségének leghatályosabb ellenőrzése alá. Ha tehát a főhatalmak a magyarországi nemzetiségek sorsán javítani óhajtottak, ilyenképpen lett volna arra megfelelő módjuk. Azáltal azonban, hogy az új polyglott-álla-

mokban a cseh, a román és a szerb hegemoniát helyezték a magyar hegemonia helyébe, egy lépéssel sem haladtunk előre az igazság és a szabadság útján, ellenkezőleg: a magasabb kultúráknak legkegyetlenebb elnyomása következett be az alacsonyabb kultúrák részéről.

Egészen alaptalan az a vád is, minthogyha Magyarország erőszakosan asszimilálta volna a nemzetiségeket és hogy a magyar nyelvet reá erőszakolta volna a nemzetiségekre.

Hogy bizonyos mérsékelt asszimiláció végbement, az kétségtelen, de ez természetes folyamat volt, nem erőszak eredménye. Az ország szíve a nagy síkság, amely összeköti az ország összes vidékeit egymással. E felé a központ felé természetes volt a gravitálás a perifériák részéről, főleg gazdasági okokból és így következett be bizonyos asszimiláció. A másik körülmény, melynek ez az asszimiláció betudható, a magyar civilizáció kétségtelen fölénye a nemzetiségek civilizációja fölött, ami annak az eredménye, hogy a magyarok nem a Kelet szokásait és vallásait adoptálták, hanem a kereszténységet és a nyugati civilizációt.

Egészen alaptalan az a vád, hogy gátoltuk volna a nemzetiségek intellektuális kifejlődését. A nemzetiségi lakosságnak teljes felerésze csak a XVIII. században telepedett le Magyarországon, ez a letelepedett lakosság többnyire pásztorokból és földművesekből állott, minden civilizáció nélkül, úgyhogy nagy időbe és fáradságba került ezeknek az elemeknek a nevelése, civilizálása. Egyébiránt, hogy mennyire alaptalan az említett vád és hogy a magyarok civilizátoriushatása mennyire érvényesült a nemzetiségekre, annak legszembeötlőbb bizonyítéka az, hogy *a magyarországi szlávok és románok műveltsége összehasonlíthatatlanul magasabb a szomszédos államokban levő fajtestvéreik műveltségénél*. Sokkal több közöttük az írni-olvasni tudó — pedig ez a mértéke a nép civilizációjának —, mint a szomszédos államokban lakó fajtestvéreik között.

Az a panasz is egészen jogosulatlan, hogy a magyar államnyelv megtanulása erőltetve volt a nemzetiségi népiskolákban. Azért alaptalan ez a panasz, mert hiszen a mostani kisebbségi szerződések is súlyt helyeznek az államnyelv ismeretére a másjékú nemzetiségeknél. S az államnyelv elsajátításának az a tere, amely más nemzetiségi államokban rendelkezésre áll, t. i. az államnyelvnek terjesztése a hadseregben való szolgálat útján, Magyarországon egyáltalában nem érvényesülhetett, mert hiszen az Ausztriával közös hadsereg szolgálati

nyelve Magyarországon is a német nyelv volt, a német nyelv erőszakoltatok tehát rá a hadseregben még a magyarságra is, nemhogy szó lehetett volna arról, hogy a katonai szolgálatban a nem magyar ajkúak megtanulhassanak magyarul.

A magyar nemzet mindenkor élénken őrködött az ország függetlenségén, de soha másnak területét meg nem kívánta. Annak idején a nemzeti közvélemény élénken tiltakozott Bosznia megszállása ellen is. És a világháború kitörését megelőzően a magyar miniszterelnök, gróf Tisza István, mindent elkövetett, hogy a háború kikerülhető legyen. S amidőn a viszonyok a háborút kikerülhetetlenné tették, az ő határozott követelésére mondták ki, hogy a monarchia semmiféle területet nem fog és nem akar foglalni Szerbiától.

De térjünk rá arra a kérdésre, vajjon Magyarország feldarabolása a nemzetiségi elvnek jobban megfelelő politikai konstrukciókra vezetett-e és vizsgáljuk meg evégből a Magyarország rovására megnagyobbodott ú. n. utódállamok nemzeti jellegét. Csakugyan nemzeti államok-e ezek, elég határozottan különböznek-e ebben a tekintetben a történelmi Magyarországtól, hogy valamiképpen igazolhatóvá legyen az a sok erkölcsi és gazdasági csapás, az a nagy kulturális visszaesés, amely Magyarországot feldarabolása folytán előállott?

Beszéljenek újból a számok.

A történelmi Magyarország (Horvátország nélkül) 18 millió lakost számlált, a következő százalékarányokban: magyar 54.5 százalék, román 16.1 százalék, szlovák 10.7 százalék, német 10.4 százalék, szerb 2.5 százalék, rutén 2.5 százalék, horvát 1.1 százalék, vegyes 2.2 százalék. A cseh-szlovák állam népessége körülbelül 13 és fél millió, ebből cseh és morva 46—48 százalék (körülbelül 6 millió), szlovák 12—13 százalék (1.7 millió), együtt csehek és szlovákok körülbelül 60 százalék; német 27—30 százalék (3.7 millió), magyar 6.5 százalék (1 millió), a többi rutén és lengyel. Nagy-Románia népessége 16—17 millió, és pedig román 60—62 százalék (10.5 millió), magyar 13—14 százalék (2.6 millió), német 5.5 százalék (1 millió), végül rutén és egyéb. Nagy-Szerbia lakossága körülbelül 12.5 millió, ebből szerb körülbelül 40—42 százalék (5.1 millió), horvát körülbelül 22 százalék (2.8 millió), szlovén körülbelül 9 százalék (1.1 millió), magyar 7—8 százalék, német 7—8 százalék, muzulmán 5 százalék, a többi vegyes. Ezek a számok azt mutatják, hogy Cseh-Szlovákia és Románia fajilag éppoly vegyes lakosságú, sőt fokozottabban az, mint

a régi Magyarország. A többségi faj népessége alig múlja felül a magyar többséget a régi Magyarországon, sőt a cseh-szlovák köztársaságban a csehek kisebbségben vannak, ha eltekintünk attól a fikciótól, amely a cseheket és szlovákokat egy fajnak akarja feltüntetni. Tehát a nemzetiségi elv nevében szétszakítottak egy régi történelmi, földrajzi és gazdasági egységet, leromboltak egy élő organizmust avégból, hogy olyan új politikai alakulatokat tegyenek helyébe, amelyek faji szempontból éppen olyan vegyes népességűek, mint amilyen Magyarország volt, amelyek tehát szintén nem rendelkeznek az egységnek azzal az elemével, amely hiányzott Magyarországon, t. i. a faji egységgel, de nem rendelkeznek az egységnek egyéb elemeivel sem, amelyek Magyarországnak tíz évszázadon keresztül összeforrasztó erőt, elpusztíthatatlan életképességet és olyan jólétet biztosítottak, amelyek értékét csak azóta érezzük, mióta elvesztettük azt.

Magyarország szétdarabolásának az a következménye, hogy *egy vegyes nemzetiségű állam helyett három ilyen keletkezett* és pedig akkép, hogy a helyzet érezhetőleg sokkal hátrányosabbá vált. Ez a szétdarabolás a létező és már kipróbált földrajzi és gazdasági egységet megbontotta anélkül, hogy annak helyébe más tudott volna tenni s új egységekbe akarja kényszeríteni a földrajzilag szétválasztott és gazdaságilag széteső területeket és népességeket. Amíg az integer Magyarországnak földrajzilag megszabott határait nagyobbára lakatlan hegyláncolat alkotja, az új államok határai a gazdasági élet ereit szelik át, olyan területeket, ahol a legnagyobb népsűrűség és hol lüktet a gazdasági és kereskedelmi élet. Olyan területeket és községek, amelyek századokon keresztül a legszorosabb gazdasági egységben, lehetne mondani teljes közösségben éltek, a természetes kötelékek durva szétszaggatása által különböző államokba szórnak szét.

Az egyetlen Jugoszlávia tekinthető olyan alakulatnak, melyben a jugoszláv faj túlnyomó. T. i. ha a szerbeket, horvátokat és szlovéneket összeszámítjuk, akkor a délszláv faj Nagy-Szerbiának háromnegyed részét teszi ki. Igen ám, de aki a történelmet ismeri, az előtt nagyon aggályos ennek a három fajnak eggyé számítása! De még így is a lakosságban egy negyedrészt az idegen fajok számaránya. Miből származik ez az idegen elem, amely Jugoszláviának ethnikai egységét megbontja? Kizárólag onnan, hogy Jugoszlávia annektált Magyarországból egy jókora darabot, hiszen ennek az annektált résznek csak alárendelt százaléká (22 százalék) jugoszláv nemzetiségű. A nemzeti-

ségi elv szempontjából tehát ez az annexió nemhogy indokolt volna, hanem az lett volna indokolt, hogy amennyiben ez az annektált rész Jugoszláviához tartozott volna, inkább el kellett volna azt onnan csatolni, nem pedig mesterségesen odacsatolni.

A népek szabad rendelkezése és a nemzetiségi elv az általános béke megteremtésének vezető elvei. Azonban egyik elvnek alkalmazása a másik nélkül vagy annak rovására, a legnagyobb igazságtalansággá fajulhat el. A nemzetiségi elvet vakon követők kizárólagos fontosságot tulajdonítanak a nyelvközösségnek. Pedig igazságtalan dolog eleve kimondani, hogy ezen princípium egyedül döntő minden körülmények között s igazságtalan dolog előre feltételezni azt, hogy minden érdekelt így gondolkodik, tehát meg sem kell kérdezni véleményüket. Napjainkban a gazdasági faktornak ugyanolyan ereje van, ha nem nagyobb, mint a nyelvi faktornak. Mert az, amihez az ember leginkább ragaszkodik: a környezet, amelyet különböző tényezők együttese formál meg, így tehát nemcsak a nyelv egymagában, hanem a hagyományok, a szokások, a származás és a nyelv, a gazdasági kötelek és az élet szokásos rendes folyamata. A nyelvben való különbözőség egymagában nem teheti indokolttá a politikai és gazdasági szétszakítást, amidőn az egységet parancsolólag írja elő a természet, az ezeréves történelmi közösség, az ahhoz fűződő hagyományok és intézmények, valamint a gazdasági élet szoros kapcsolatai. A nyelvi különbözőség csupán a különböző nemzetiségek nyelvének és egyéniségének elismerését és szabad fejlődésének biztosítását teszi kötelességgé, de egyáltalában nem követeli meg az összetartozó területek szétdarabolását.

A nemzetiségi elvnek tehát nem vált javára ez a szétdarabolás.

Talán amiatt történt tehát ez a szétdarabolás, mert az elcsatolt területek lakossága inkább óhajt a szomszédos államokhoz tartozni, mint Magyarországhoz?

Először is ez a szempont az átcsatolt magyarokra és németekre nem alkalmazható, már pedig ezek az elcsatolt lakosság 45 százalékát teszik ki. De a más anyanyelvűekre vonatkozólag is csak akkor lehetne ezt a tételt felállítani, ha népszavazás útján nyilatkoztak volna meg. A magyar békeküldöttség csakis ezt kérte a békekonferenciától. Igenis, a népek önrendelkezési jogát tiszteletben kellett volna tartani és kötelesség lett volna a népszavazást elrendelni. A békekonferencia azonban nyersen megtagadta ezt.

Minő elven nyugszanak tehát a mi tőlünk zsákmányolt területeken felépült új politikai alakulások? Ellenkeznek ezek a történelem, a földrajz, a közgazdaság, a kultúra követelményeivel, sőt még a nemzetiségi elv követelményeivel sem lehet azokat megindokolni. Nem nyugszanak tehát semmi másan, mint csupán csak: beteges ambíciókon, csillapíthatatlan étvágyon, önkényen, gyűlöleten, szóval kizárólag olyan tényezőkön, amelyek homlokegyenest ellenkeznek a nemzetközi igazság elvével. Nem lehet tartós az, amit ilyen alapokra építettek. A belenyugvás ebbe a helyzetbe lehetetlen, mert hiszen a dolgok természetes rendjén elkövetett ilyen erőszak ellen organikus erők láznak fel.

íme, Magyarországot mesterséges határok közé fullasztják, gyömöszölik össze, elveszik ipari berendezésének kétharmadát, másoknak ajándékozzák mezőgazdaságának legtermékenyebb területeit, a Bácskát és a Bánátot, meghagyják ugyan a termékeny Alföldet, de azt is milyen viszonyok közötti. Megfosztva a vizek egységes kezelésének lehetőségétől, megfosztva az állatállományait tápláló erdélyi alpoktól és kárpáti legelőktől, ráutalva arra, hogy külföldről hozza be épületfáját, a szükséges ásványokat, vegyi termékeket, mindennemű gépi berendezéshez megkívántató nyers anyagokat. Az így megbénított mezőgazdaság, amelyet ezenfelül a román invázió teljesen kirabolt, legyen eltartója a nemzetnek, szolgálja a többtermelés érdekét? Elvesztettük honfitársaink 60 százalékát, közöttük a színmagyarság 35 százalékát, akik kíméletlen idegen iga alatt nyögnek, elvesztettük természeti kincseink javát és túlnyomó nagy részét azoknak a kulturális alkotásoknak, amelyeket a magyar civilizáció több évszázados fáradtságos munkával teremtett meg. Elvették a pozsonyi és kolozsvári virágzó egyetemeket, a kassai, nagyváradi jogakadémiákat, a pozsonyi, eperjesi, nagyenyedi, kolozsvári protestáns teológiai fakultásokat, számos városi múzeumot, számtalan líceumot, gimnáziumot, technikai iskolákat. Mindezt fanatikus nemzetiségi gyűlölettel összerombolták s helyükbe vagy semmit sem tettek, vagy pedig olyan alantas szintű intézményeket, amelyek alig válnak dicsőségére a civilizációnak. A mi kitűnő tudósainkat pedig világgá üldözték, velük együtt elüldözték a közszolgálati alkalmazottakat és a vállalkozásoknak vezetőit és alkalmazottait is. Az intelligenciának ezt a szörnyű nagy deficitjét lehetetlenség pótolni. Az emberiség génusza protestál a szellemi és erkölcsi erők ezen gyalázatos elpazarlása ellen.

a civilizációnak ezen tudatos visszaszorítása ellen, amely nemcsak Magyarországot sújtja halálosan, hanem egyszersmind az egész emberiség szegényedését is jelenti.

A tőlünk elszakított népességre szörnyű visszaesés vár, erkölcsi és gazdasági egyaránt. Egész Európa békéjét fenyegeti ez a természetellenes állapot.

Nyugatnak ezen a határállomásán, amely századokon keresztül őrt állott és biztosította Nyugatnak a nyugalma, összerombolták ezeket az őrtálló erőket és helyükbe ingadozó szerkezeteket tettek, minden életető princípium nélkül.

Azokban a századokban, amelyek a magyarok honalapítását és a kereszténységre való áttérését megelőzték, Európa nyugata sem nyugalma, sem biztonságot nem élvezhetett, mert minduntalan ki volt téve barbár invázióknak. Ez a biztonság csak azóta létezik, mióta a magyar bástya megépült. Az állandóság és a béke egyetemes érdeke az, hogy Európa keletének tűzfészke ne nagyobbíttassék, ne nyúlhaszon be egészen Európa szívéig. Már pedig egyenesen ez történik azáltal, hogy Magyarország nagyrésze a Balkán-államokhoz csatoltatott.

A történelmi Magyarország mindenkor híven töltötte be azt a hivatását, hogy az egyensúly, az állandóság állapotát tartsa fenn és Európa békéjét biztosítsa a Keletről jövő közvetlen veszélyek ellen. Erre a feladatra Magyarországot organikus egysége tette képessé. A régi Magyarország a szerves egység összes feltételeivel rendelkezett, csupán egyetlen hiányzott: a faji egység. Azonban ezzel azon államok közül sem rendelkezik egyetlenegy sem, amelyeket Magyarország romjain hívták életre. De ezek az egység többi feltételeivel sem rendelkeznek. Ezek az utódállamok átvágják a természetes földrajzi határokat, útját vágják annak a termékeny belső vándorlásnak, amely a munkásokat a jobb munkaalkalmak felé vezérli, megszakítják a fonalat azoknak a hagyományoknak, amelyek közös mentalitást teremtettek azok között, akik századokon keresztül együtt éltek, átélétk ugyanazokat a viszontagságokat, részesei voltak ugyanannak a dicsőségnek és sikernek, osztottak szerencsében, szerencsétlenségben egyaránt. Hát nem félős-e, hogy az állandóság kipróbált centrumából tűzfészkek válnak? Ne áltassuk magunkat, ezeket az új erőszakos alakulatokat irredentizmus fogja aláásni, amely veszedelmesebb lesz, mint az, amelyet Magyarországból vélték felfedezni, amely tény-

leg létezett az intellektuelek bizonyos körében, de nem hatotta át a tömegeket; az új irredentizmus olyan nemzetek irredentizmusa lesz. amelyeket nemcsak idegen uralomnak alávetettségük fog izgatni, hanem főleg az, hogy náluk alacsonyabb kultúrának vannak alárendelve. Azt még el lehet képzelni, hogy szellemileg magasabban álló kisebbség hegemoniát gyakorolhasson szellemileg alárendeltebb többség fölött, az azonban organikus lehetetlenség, hogy olyan kisebbség vagy csekély többség, amely kultúrában alsóbb fokon áll, hegemoniát gyakoroljon olyan népek fölött, amelyek a civilizáció magasabb fokára értek el, és hogy ezek önként alávéssék magukat neki és asszi milálódjanak hozzá.

Azok a mesterséges elrendezések, amelyeket a békeszerződések tartalmaznak, soha sem fogják biztosítani a politikai nyugalmat Európa ezen sokat zaklatott részében. Már pedig egyedül ennek a területnek állandósága és nyugalma mentheti meg Közép-Európát a Kelet felől állandóan fenyegető veszedelmektől.

Ezek az új alakulatok akadályozzák a gazdasági rekonstrukciói is, amelyre pedig oly égető szükség van. Nemcsak Magyarországnak, hanem az utódállamoknak gazdasági rekonstrukcióját is. Már csak azért is, mert ezekben magasabb kultúrájú fajok alacsonyabb kultúrájú fajoknak vannak alárendelve, továbbá azért, mert az erőszakkal átcsatolt népesség el van szigetelve annak az organikus egységnek többi részeitől, amelyekkel együttesen lehet csak előhaladnia, amelyektől elvágva szomorú visszafejlődésre van kárhozthatva. Es hogyha Európának ebben a részében, amely nagyon közel van a bolscvizmus még mindig lobogó tűzhelyéhez, megsúlyosbítják a munkafeltételeket, megnehezítik a produktív munka újrafelvételét, ezzel csak növekednek a veszélyek, melyek a szociális békét fenyegetik.

Egyedül csak a történelmi Magyarország helyreállítása felel meg az itt lakó népek szükségleteinek és Európa érdekeinek, a civilizációnak, sőt azon nemzetek érdekeinek is, amelyek fatális illúzió rabjaként azt képzelik, hogy Magyarország kifosztása az ő gazdagodásukat jelenti. Nincs tehát sem közérdekből, sem a nemzetközi igazság érdekében semmi elfogadható oka Magyarország feldarabolásának.

Akár államról, akár autonóm provinciáról legyen szó, az emberek összecsoportosulása tartós csak akkor lehet, ha homogén elemeket kapcsol össze, amelyeket úgy a múlt és a jelen százszorosán egybe fonó-

doü érzéseinek és érdekeinek kötelékei, mint a közös lakóhely geográfiai, gazdasági és történelmi egységbe fűznek össze.

Ennek az egységnek a kereteit nem lehet és nem szabad a kívül állóknak parancsszóval meghatározni, hanem ezt csak maga a nép és az érdekelt társadalmi rétegek határozhatják el. Ezért követelte a magyar béke delegáció, hogy a magyar népnek és a magyar földön élt nemzetiségeknek alkalom adassék arra, hogy kölcsönös eszmecsere alapján magok határozzanak életök keretei felől és jövődő viszonyaikról.

Csak egyetlen tényező lehet, amelynek parancsszava előtt meghajolnánk, amelynek még a történelmi Magyarországot is áldozatul hoznók: azoknak a népeknek a parancsszava, amelyek ezeken a vitás területeken laknak. Minden más megoldás pusztá önkény. Csak a népeknek szabadon nyilvánított akarata lehet döntő. Ha ennek megnyilvánulását lehetetlenné teszik, amint hogy lehetetlenné tették, ezzel kijelentették, hogy erőszakkal vetik alá igájuknak a milliókat, akik nem akarnak hozzájuk csatlakozni. Semmi más ez, mint a legyőzöttek rabszolgasága, amelyet, íme, a huszadik században vezérlő eszme gyanánt proklamáltak!

A népszavazás morális axióma, az igazságnak és az emberi méltóságnak követelménye. Mi most is, az utódállamok évtizedes zsarnoki elnyomása dacára, teljes léleknyugalommal ajánljuk fel és kérjük a népszavazást, annál is inkább, mert ma is meggyőződésünk, hogy a történelmi Magyarország nemzetiségeinek nemcsak érdeke, de nem is szándéka elszakadni Magyarországtól, — nem is szólva arról a négy-millió magyarról, akiknek erőszakos elszakítása minden emberi jog és minden emberi érzés igazságtalan megtagadását és cinikus kicsúfolását jelenti.

2. Szlovákia.

Magyarország észak-nyugati része, amelyet ma Szlovákiának neveznek, a történelmi Magyarországnak földrajzilag integráns része. Magyarország geopolitikai egysége majdnem példátlan a világon és csak Nagybritániával, Itáliával és az ibériai félszigettel hasonlítható össze. Nem véletlen az, hogy ezeken a földrajzi egységeken politikai államok keletkeztek és nem véletlen, hogy Magyarország ezer évnél

hosszabb ideig meg tudta őrizni geográfiai határok által meghatározott eredeti egységességét. Magyarország határai egyszersmind vízválasztót is alkotnak, a Kárpátokban eredő folyók kivétel nélkül a termékeny magyar alföld felé sietnek, ahol a szlovák lakosság századokon keresztül munkát és kenyeret kapott. Nyugatmagyarország politikailag sohasem volt Csehországhoz kapcsolva és a csehek és a szlovákok sohasem éltek egy politikai közösségen.

Tény az, hogy a kilencedik század közepe táján a morva fejedelemség és a nyitrai szlovák hercegség egybeolvadtak és a nagymorva birodalmat alkották meg. Szvatopluknak ehhez a birodalmához azonban, amely különben sem tartott még egy félszázadig sem, a csehek sohasem tartoztak hozzá. A csehek azt is állítják, hogy később, a huszita háborúk idejében, Nyugatmagyarország egy része egy ideig be volt kebelezve Csehországba. Ez azonban nem igaz. Mindössze annyi igaz, hogy Albert magyar király özvegye behívta Giskrát, a husziták kapitányát, hogy segítsen neki abban, hogy fiát, Lászlót, aki még kis-korú volt, trónra emelje. Ezekért a szolgálatokért Giskra a zólyomi várat és Nyugatmagyarország egy részét kapta magántulajdonul. A fosztogató huszitákat azonban Mátyás magyar király 1465-ben végleg kiűzte az országból. Történelmi jogról tehát a csehek nem beszélhetnek.

De alaptalan, teljesen önkényes az az etnográfiai érvük is, hogy a csehek és szlovákok voltaképp egyazon nemzet közös nyelvvel és közös történelemmel. Ez a két nép mindig egymástól különböző volt fajra, nyelvre, politikai történelemre nézve. Sohasem volt közös történelmük, sohasem alkottak állami közösséget. A cseh és a szlovák nyelv rokonnyelvek, mint például a lengyel és a szlovák, vagy a szerb és a bolgár, vagy a latin nyelvcsaládban az olasz és a spanyol. De a cseh meg a szlovák nép alig, vagy éppen nem érti meg egymást, legfeljebb a műveltebb osztályok, azok is nehezen. Ha egy nyelvet alkotnának: akkor mire való volna a szótár? Pedig cseh-szlovák szótár létezik. Nemcsak nyelvök, nemcsak földrajzi viszonyaik, de egész életmódjuk, földművelésük, építészetük, községeik alakulata, viseletük, mentalitásuk, természetük, jellemük, zenéjük, költészetük teljesen különbözőek. Ha tehát a két nyelv rokon is, de a népek magok egymástól nagyon különböznek.

Azokban, még hogyha a két nép ethnikai egységét elismernék is — pedig erről szó sem lehet —, még akkor sem lehet semmiképpen iga-

zolni azt, hogy a csehek anektálják azt a területet, melynek lakossága 47 százalékban szlovák és 53 százalékban nem-szlovák.

Az kétségtelen, hogy gazdaságilag a csehekre előnyös Szlovákiának a birtoka, illetőleg kizsákmányolása, de szörnyű hátrányos Szlovákiára, melynek gazdasági romlását okozza.

A szlovákok által lakott hegyes vidék fában, ásványokban és vízi erőiben gazdag, de nagyon szegény mezőgazdasági terményekben, főleg gabonaneműekben. Éppen ez az oka annak, hogy a csehek a szlovákok által lakott területtől délre az 1 milliónyi magyarság lakta sík területet is anektálták, hogy így pótolhassák legalább részben a szlovák területnek élelmiszerekben jelentkező hiányát.

A szlovákok lakta északmagyarországi terület és a magyar Alföld teljesen egymásra vannak utalva. A magyar síkságra eveztek le évről-évre a szlovákok, hogy ott jó áron értékesíthessék fájukat, vizsont lisztjüket, állatjaikat, élelmiszereiket ott beszerezhessék. És évről-évre levonultak a szlovákok a magyar síkságra aratást vállalni és így keresték meg aránylag könnyű szerrel kenyereket. Viszont a magyar síkföld a Felföldről, a mai Szlovákiából szerezte be fáját, sóját, a szükséges ásványi termékeket, és onnan vette igénybe a vízi erőket. A magyar kormányok állandóan nagy anyagi áldozatokat hoztak avégből, hogy az erre alkalmas szlováklakta területeken ipart fejlesszenek, úgy hogy Magyarország ipartelepeinek nagy része a Felvidéken volt. Hasznára volt ez az ottani szlovák lakosságnak, mert keresetforrásokat teremtett, de hasznára volt a magyar síkföldnek is, mert iparcikkeit a Felföldről szerezhetette be. A Felvidék elszakítása folytán a felvidéki lakosság, elsősorban a szlovákok elvesztették aratási keresetüket, viszont ahelyett Csehországban nem kapnak megfelelő keresetet, a felvidéki ipartelepek pedig egymásután mennek tönkre, mert el vannak szakítva Csonka-Magyarországtól és így nem szállíthatják áruikat, az új cseh-szlovák államban pedig az erős cseh ipar versenye elnyomja őket, és így tönkre kell menniük, minthogy legnagyobb részük teljesen megszűnt létezni. Tehát az elszakított Felvidék, s abban az egész szlovák nép Csehország gyarmatává válik, azzal a szomorú rendeltetéssel, hogy olcsó nyersanyagot és olcsó munkaerőt szolgáltatson Csehországnak, maga pedig iparilag teljesen tönkremenyjen, és mezőgazdaságilag se tudjon érvényesülni. És így a szomorú eredmény az, hogy a nagy cseh gyárak tönkretették a szlovák ipart, a cseh munkások kiszorították a szlovák munkásokat és a határok el-

zárása folytán a szlovák mezőgazdasági munkások nem mehetnek munkára és keresetre Magyarországra.

Az is hamis argumentum, hogy maga a szlovák nép kívánta az egyesülést a csehekkel. Ez az argumentum az 1918. évi május 30-iki pittsburgi határozatra és az 1918. évi október 30-iki turócszentmártoni határozatra hivatkozik. Amazt félrevezetett szlovák emigránsok bizonyos köre hozta, emez pedig a turócszentmártoni úgynevezett szlovák nemzeti tanácstól eredt. Ami az elsőt illeti: egészen kétségtelen, hogy Amerikába vándorolt szlovákok nem lehetnek illetékesek arra, hogy az itthon maradt szlovákság sorsát irányítsák, aminthogy igen sokan a pittsburgi határozatot aláírók közül később kellőleg felvilágosítottván, felháborodva vonták vissza a határozathoz adott hozzájárulásukat, legutóbb pedig az amerikai szlovákok melegen üdvözölték Rothermere lordot abból az alkalomból, hogy a trianoni igazságtalanságok jóvátételének ügyét oly nemesen felkarolta. Ami pedig a turócszentmártoni határozatot illeti, az ú. n. szlovák nemzeti tanács tagjait a csehek mesterségesen válogatták össze azok közül, akikre számíthattak, és mégis, ezzel a társasággal is alig sikerült pár szavazattöbbséggel kimondatniok az elszakadást. A valóság az, hogy a szlovákok sohasem kívántak elszakadni Magyarországtól, mert ha egyáltalában létezik a világon oly nemzet, amely egymásra van utalva, a magyar és a szlovák az. Egyetlen megnyugtató megoldás az lett volna, ha a Felvidék népét megszavaztatták volna, a cseh kormány azonban irtózott a népszavazástól és megakadályozta ezt. És így egyes cseh államférfiak önző aspirációi létrehozták Csehország és Szlovákia természetellenes egyesítését, ami a magyarság és a szlovákság szörnyű anyagi krízisét vonta maga után, noha Csehország léte és boldogulása teljesen biztosítható lett volna anélkül, hogy Magyarország és Szlovákia pusztulása legyen ennek az ára.

Mi magyarok ma is csak a népszavazást követeljük, mert meg vagyunk róla győződve, hogy a Felvidék szlováksága ma sem kívánja, sőt a szerzett keserves tapasztalatok után még sokkal kevésbé kívánja a cseh uniót, mint azelőtt, a magyarok és a többi népfajok pedig természetesen szívük minden vágyát látnák teljesítve azzal, ha Magyarországhoz visszacsatoltatnának. A népszavazásnak természetesen semleges ellenőrzés alatt kellene végbemennie.

3. Ruszinszko.

Az a terület, amelyet a trianoni szerződés Csehország keretében autonómiával ruházott fel, amely autonómiából azonban Csehország mindaddig semmit sem engedett megvalósítani, négy felvidéki magyar vármegye területét öleli fel. Ezek: Máramaros egy része, Ung, Ugocsa, Bereg. Ezen terület lakosságának 42 százaléka magyar és német, 42 százaléka ruthén és 16 százaléka egyéb nemzetiség.

A magyarországi ruthén népnek nincs külön története, nincs külön nemzeti öntudata sem. A szóbanforgó terület őslakói magyarok és szászok voltak, 1360 tájékán Nagy Lajos király telepített oda ruthéneket, akik a lengyelek üldözése elől menekültek. A ruthének Magyarországon megőrizték nyelvüket, szokásaikat, vallásukat, és távol attól, hogy a magyarságtól különválásra törekedtek volna, nemzeti és politikai tekintetben a magyarokkal érzelmi egységben olvadtak össze.

Így Rákóczi Ferencz idejében, 1703-ban, a ruthének voltak az elsők, kik fegyvert fogtak a magyar szabadságnak védelmére a Habsburgok elnyomó törekvéseivel szemben, az 1848—49-iki szabadságharcban pedig híven küzdöttek a magyarok oldalán. A magyarországi ruthének sohasem törekedtek nemzeti önállásra. El is veszítették orosz jellegüket és a magyarsághoz asszimilálódtak, amellyel érzelmi és érdekegységben éltek együtt állandóan. A ruthének nem kelet, hanem nyugat felé orientálódtak, a XVI. században Rómához csatlakoztak és azóta művelt papsággal rendelkeznek.

A szóbanforgó terület városi népességének 90.4 százaléka magyar és német, 4.1 százaléka ruthén, 5.5 százaléka egyéb nemzetiség. A falusi lakosságnak pedig 33.4 százaléka magyar, 44.8 százaléka ruthén és 21.8 százaléka egyéb nemzetiség. A ruthén nép tehát nem ipari, hanem kizárólag mezőgazdasági népesség, amely azzal kereste meg kenyerét, hogy évről-évre a magyar Alföldön vállalt aratást.

Ezt a területet Csehországtól minden szempont elválasztja: a földrajzi fekvés, a vallás, a történelmi múlt és főleg a ruthén nép akarata. Ennek a területnek összes völgyei és folyói a magyar síkság felé irányulnak, a közlekedési eszközök is ezt a természetes irányt követik. A ruthén nyelv annyira különbözik a cseh nyelvtől, hogy csehek és ruthének nem értik meg egymást. A ruthének gör. kath. vallásúak, a csehek husziták. Semmi hagyományos közösség a két

népet össze nem kapcsolja, hacsak az nem, hogy a ruthének a magyarok oldalán küzdöttek a huszita betörések ellen. A cseheknek nem érdeke a ruthén föld iparát támogatni, ellenkezőleg, azt mindenképpen elnyomják.

A Csehországhoz való csatolás folytán a ruthének elestek attól, hogy a magyar Alföldön aratást vállalhassanak, viszont Magyarország elesett a sótól és az ottani bányák művelésétől, és elzárva az ottani hegyvidék erdőinek ellenőrzésétől, folytonos árvízveszedelmeknek van kitéve. Semmi értelme Magyarországtól elszakítani ezt a területet, amelynek lakossága felében magyar, másik fele, a ruthenség pedig teljes érzelmi egységben van a magyarokkal, sőt 65—70 százaléka magyarul is beszél. Magyarország különben is rendkívül sokat tett ennek a vidéknek gazdasági felvirágoztatására. Rendszeres ruthén akciót folytatott, a ruthéneket állatokkal látta el, házi iparukat támogatta, hitelviszonyaikat organizálta, az állami birtokokon rendszeres mezőgazdasági foglalkozást nyújtott nekik, melynek révén megélhetésük állandóan biztosítva volt.

Ez a ruthén vidék össze van nőve a magyar síksággal, egymás nélkül nem lehetnek el. A ruthenség megőrizte szokásait és hagyományait, emellett mindig ragaszkodott a magyarsághoz, soha attól el válni nem kívánt, érthető tehát, hogy cseh kötelékben egyáltalában nem találja fel boldogulását.

S nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a csehek egyáltalában nem adták meg ennek a területnek azt az autonómiát, amelyet a békeszerződés szerint megadni kötelesek lennének, s egyáltalában kilátásba sem helyezik, hogy ezt az autonómiát bármikor is megadnák. Mi egyéb ez a csehek részéről, mint egyenes megszegése a békeszerződésnek?

Annál könnyelműbb cselekedet volt ezt a területet elszakítani Magyarországtól, mert hiszen Magyarország a legbiztosabb bástya a bolsevizmus terjeszkedése ellen, míg a cseh felsőbbség alá erőszakolt Ruszinszkó e tekintetben alig nyújt biztosítékot.

4. Erdély.

A trianoni béke Magyarországtól elszakította nemcsak Erdélyt, hanem vele együtt még a Tisza és Kőrös vidék jórészét (Ugocsa, Szatmár, Szilágy, Bihar, Arad, Krassó-Szörény, Temes, Torontál vármegyé-

két egészen, vagy nagyobb részökben), valamint Máramaros déli részét is, s mindezt erőszakosan a román királyságba kebelezte be. A románok által Magyarországtól elszakított területen élő népességnek 43 százaléka román, 35 és fél százaléka magyar, 11 százaléka német (szász), a többi egyéb nemzetiségű. A románok tehát csak relativ többséget alkotnak, a teljesen azonos érdekű magyarok és németek pedig jelentékenyen felülmúlják a románok számát, ami annál döntőbb, mert hiszen az ezen a területen lévő többi nemzetiségek (ruthének, szerbek, szlovákok) sem akarnak Romániához tartozni. Magát Erdélyt tekintve, a számadatok következők: a románok a népesség 55 százalékát, a magyarok 34,3, a szászok 8,7, magyarok és szászok együttesen a népesség 43 százalékát teszik, a románok tehát csekély abszolút többséggel rendelkeznek. A különben sem nagy numerikus többség azonban nem lehet döntő szempont a politikai hovatartozásra.

A magyarok Erdély őslakossága, a románok pedig csak későbbi bevándorlottak. Magyarok és szászok régebb és fejlettebb civilizáció letéteményesei, a városokat lakják, iparral, kereskedelemmel foglalkoznak, a nyugati civilizáció pezsgő életében mindenkor tevékeny részt vettek, mindenkor vezetőserepet játszottak Erdélyben. Lehetetlen az, hogy a magyarok és a szászok lemondjanak századok erőfeszítésével szerzett magasabb szintjükéről és beleolvadjanak egy olyan államközösségbe, amely sokkal alacsonyabb keleti civilizációval és balkáni erkölcsökkel bír, és amely nem képes fejlettebb civilizációjú elemek kormányzására és arra, hogy azoknak sajátos nemzeti életet biztosítson. Mindazok a szellemi és materiális fegyverek, amelyek valamely faj túlsúlyát biztosítják, a magyarok és a szászok birtokában vannak, ezeket tehát vezető szerepüktől csakis üldözés és brutális erőszak által lehet megfosztani, amit az úrrá lett királyságbeli románok bőségesen gyakorolnak is.

Minden, ami Erdélyben civilizációt, haladást, előmenetelt, erő kifejtést jelent: a magyar és szász kisebbségek műve. A magyarok és szászok felsőbbsege sem a magyar állam mesterséges támogatásának, sem pedig a románok elnyomatásának, vagy ellenük alkalmazott erőszaknak eredménye. Minden ilyen feltevést teljesen megcáfol az, hogy háromszáz éven keresztül Erdély különálló nemzeti életet élt, az erdélyi magyarok tehát nem is lehettek abban a helyzetben, hogy a magyarországi magyarok számszerű többségéből húzzanak hasznot

így csakis önmaguknak köszönhetik Erdély életében elfoglalt rangjokat.

Az erdélyi románoknak a magyarokkal és szászokkal szemben jelentkező inferioritása nem elnyomás eredménye. A román nép fiatal nemzet, amelynek nincsenek tradíciói és amely csak a múlt század derekán ébredt öntudatra. Vallását Bizáncból vette, szertartásának nyelve szláv volt és a román egyház függetlenségét csak Erdélyben szerezte meg, az erdélyi protestáns fejedelmek támogatásával. Nemzeti irodalma is új. Egyébként Ó-Romániában sem tudott a román faj a legutóbbi időkig egységes államot alkotni, népe több vojvoda uralma alatt állott, akik hol a magyar király, hol az erdélyi fejedelem, hol a török szultán adófizetői voltak. Ezeknek a vojvodáknak uralma súlyosan nehezedett a román népre, amely sem a hatalomban soha részes nem volt, sem magáról nem rendelkezhetett önválasztotta autonóm szervek útján. A román nép — távol a történelmi események folyásától — élte a pásztorok és jobbágyok csöndes életét. A magyarság ellenben korán bekapcsolódott a nyugati civilizációba és tíz századon keresztül részese volt az összes európai történéseknek a keresztes hadjáratoktól kezdve a reformáción keresztül mind máig. A románság civilizatórius és gazdasági hátramaradottsága tehát senkit meg nem lephet, és természetes dolog, hogy más, műveltebb népekkel való állami közösségben még sokáig nem lesz képes azoknak szintjét elérni.

A Kárpátok zónáján belül az első valóságos államot a X. században a magyarok alkották, miután a dunántúli vidékeket és az Alföldet birtokukba vették. De ezeket a birtoklásokat eléggé megingathatatlannak nem tekinthették Erdély birtoka nélkül, éppen azért egy törzsük nem késett mindjárt a honfoglalás után Erdélyt is birtokba venni. Erdélyben csupán gyér népességű szláv fajra találtak, amely kevésbé összefüggő szervezetben élt. Szent István legszorosabban hozzászította Erdélyt a kereszténnyé lett magyar királysághoz, Szent László király pedig hatályosan megszervezte azt a keletről fenyegető besenyő és kún betörések ellen. Az Erdélyben elhelyezkedett magyarok egy része a Maros vidékén telepedett meg, ezek a mai erdélyi magyarok ősei, más része pedig — a székelyek — a Küküllők és az Olt vidékén. Az Olt és a Maros között fekvő vidékre, valamint Beszterce-Naszód vidékére II. Géza király szászokat telepített, a mai szászok őseit, azaz Flandriából és a Rajna alsó medencéje környé-

kéről bevándorlott németeket. Így formálódtak ki a XII. században Erdélyben a magyarok, a székelyek és a szászok területei, amelyek mindegyike külön területi autonómiát élvezett. A románokról Magyarország területén először a XIII. század elején történik említés (1210;). Ebben az időben kezdenek beszivárogni Erdélybe a fél nomád oláh pásztorok, akik a besenyőkkel és kánokkal éltek, keletre tőlünk. A XIV. és XV. században a törököknek a Balkánon való terjeszkedése következtében a románoknak a Dunán keresztül Erdélybe való bevándorlása jelentősen emelkedik. Nyomról nyomra lehet történelmi okmányokkal kimutatni a románok bevándorlásának előhaladását, amely lépést tart a törökök fokozatos előnyomulásával a Balkánon. A tudomány kritikáját tehát egyáltalában nem állja ki az a kitalált mese, hogy az erdélyi románok Trajánus római császár Dáciába vitt légionáriusainak és itáliai telepeseinek, mint dáciai őslakóknak leszármazottjai lennének. Az erdélyi románok nem a Dáciába vándorolt latinoknak, hanem a balkáni vlachoknak a leszármazói.

A bevándorolt románok nagyon nehezen tudtak hozzászokni a magyar állam gazdasági, szociális és jogi rendjéhez.

Erdélynek későbbi közjoga a három nemzet egységén (unió trium nationum) épült fel, amelyet 1437-ben a magyarok, székelyek és szászok kötöttek egymás között. Kölcsönös védelmi szövetsége volt ez a három nemzetnek minden támadás, elsősorban a törökök támadása ellen. A három nemzet ezen egysége semmit sem változtatott Erdélynek Magyarországhoz tartozásán.

A mohácsi vész után Erdély helyzetében döntő változás áll elő. Budának a törökök által történt elfoglalásával (1541.) a törökök megszerzik az ország közepét, és a történelmi Magyarország két részre szakad: nyugati és keleti részre. 1542-ben a tordai országgyűlésen Erdély különálló állam gyanánt szervezkedik. Ekkor kezdődik az erdélyi nagyfejedelemség kora, amely 1690-ig tart. Az erdélyi nagyfejedelemség független lett a magyar királyságtól és a török szultán adófizetőjévé vált, egyébként azonban a három nemzet és a négy vallás uniója alapján a lelkiismereti és vallásszabadság otthonává vált. Az önálló Erdély az európai államrendben mint a magyar alkotmányos erő képviselője lépett fel és gondosan ápolta a lelkiismereti és a vallásszabadságot, és mint ilyen mintaállam és a ivilizáció fáklyavivője lett. Az erdélyi nagyfejedelemség békés és rendezett viszonyaival valóságos azilumává lett a moldvai és havasai

földi román parasztoknak is, akik a törökök üldözései és saját vajdák kegyetlenkedései elől Erdélybe menekültek, hol számuk folyton szaporodott, úgy hogy a nagyfejedelemségi korszak végén már felül alkották Erdély népességének. Ezen vad hordáknak civilizációját az erdélyi nagyfejedelmek vették kezükbe. I. Rákóczi György fejedelem lefordíttatta román nyelvre a bibliát, amely az erdélyi románok előtt csak szláv nyelven volt ismert és ezzel megdöntötte a liturgikus szláv nyelv uralmát az erdélyi román egyházban és egyúttal megvetette alapját a román nemzeti civilizációnak. Közben Erdély állandóan ellenállott a Habsburgok azon törekvésének, hogy Erdélyt az osztrák birodalomba kebelezzék be, és ezt a célját el is érte a Diploma Leopoldinum révén, amely Erdély speciális tartományi autonómiáját biztosította, Erdély maga pedig visszatért a magyar szent koronához, amelytől az irigy sors évszázadokra elragadta. Erdély törtelmének ezen új korszakában, a *gubernium* korszakában is hű maradt alkotmányos alapelveihez, a három nemzet és a négy vallás uniójának rendszeréhez. Egyébként Erdély folyton sürgette a teljes egyesülést Magyarországgal, ami 1848-ban törvényesen ki is mondatott ugyan, azonban a közbejött alkotmányellenes osztrák kormányzat miatt csak 1867-ben lett gyakorlatilag megvalósíthatóvá.

Közben a románok civilizálása is nagy gondját képezte a magyar kormánynak és a magyar királyok az erdélyi ortodox románok jelentékeny részét áttértették a katolikus hitre s ezzel a művelődés kardinális akadályán győzedelmeskedtek. A magyar állam intézményei és a magyar kormányzat, valamint Erdély kulturális intézményei az erdélyi románságot olyan civilizálttá tették, amely civilizáltság távolról sem éri ugyan el az erdélyi magyarok és szászok kultúrfokát, azonban messze felülmúlja az óromániai románok civilizációjának szintjét.

Amidőn háromszázéves különállás után Erdély újból beolvadt Magyarországba, a székelyek, szászok és magyarok autonómiája megszűnt, s helyébe lépett mindezen fajoknak és még a román fajnak is megyék szerinti való adminisztratív autonómiája. A régi területi autonómiák nemzeti egyenlőségét felváltotta valamennyi nemzetiség személyes selfgovernmentje.

A legszélesebb önkormányzat megengedte az autonóm testületeknek, hogy maguk állapítsák meg tanácskozási nyelvüket, a községi közigazgatástól kezdve egészen a központi kormányzatig. A nemzeti-

oégek adminisztratív és vallási autonómiáját kiegészítette azoknak gazdasági autonómiája. A szász hétbírák erdei, a csíkmegyei nagy erdőségek, a marosszéki székely birtokosok közösségének nagy vagyona, a krassószerényi és nászódvidéki románok erdei és alapítványai csupa autonóm nemzetiségi vagyon volt. Az egyházak szabadsága is a legszélesebb autonóm alapra volt fektetve. Tehát Erdély hazája volt a vallás, a tanulás, a társulás szabadságának és a nép részvételének a kormányzatban. Erdély földjén az autonómia szellemétől van áthatva a közigazgatás, a köz- és gazdasági élet, a vallásos élet, a civilizáció minden intézménye; Erdélyben hozzászórtak ahhoz, hogy minden intézkedést szabadon választott tisztviselők teljesítenek, akiket a nép ellenőriz. Az alkotmányosság ekképpen mély gyökerekkel bír az erdélyi népnek legalsóbb rétegeiben is, s az igazság és a jog érzete belevésődött a nép érzületébe.

Ennek az Erdélynek beolvasztása Romániába visszaveti Erdélyt a maga előhaladott intézményeivel olyan állapotba, amelyet rég meghaladott. Romániában a mély történelmi gyökerekkel bíró helyi autonómiának nyoma sincs, a legridegebb egyformaság uralkodik, a nép kívül marad a közéleten, a jog alá van rendelve a pártoskodás dúlásának, amiből származik az a veszedelmes korrupció, amely annyira káros úgy a közérkölségre, mint a gazdasági életre. Az erdélyi magyarok, románok, szászok széleskörű intézményeinek Románia egy csapással véget vetett, eltörölte az erdélyi intézményeket és balkániálta a közigazgatást és a közszellemet Erdélyben. A kisebbségi szerződésekben körülírt kisebbségi jogok csak papiroson exisztálnak és csak szemkitörlésül, reklámnak tartogatják azokat a különböző nemzetközi kongresszusok számára.

A gyulafehérvári gyűlés teljes nemzeti szabadságot kívánt Erdély népe számára, egyenlő jogokat és teljes vallásszabadságot minden felekezeti részére, azonkívül demokratikus berendezkedést követelt a közélet minden terén, nevezetesen általános, egyenlő, közvetlen, titkos, a nőkre is kiterjedő szavazati jogot, sajtó-, gyülekezési, egyesületi szabadságot és minden emberi idea szabad propagandáját.

Sokkal nagyobb szabadságjogok ezek, mint amelyeket a kisebb ségi szerződések a kisebbségek javára megállapítanak.

Mindebből azonban Románia semmit sem respektál, de semmi! sem respektál a kisebbségi szerződésekben megállapított kisebbségi jogokból sem, ellenkezőleg, hallatlan kegyetlenséggel bánik az uralma

alá került nem-románokkal. Az agrárreformnak is nem a paraszt boldogítása, hanem a magyar birtokosok tönkretétele a célja. Ez is tehát csak a nemzeti kisebbségek elnyomásának egyik eszköze. Az állam minden tevékenysége a többségi fajnak van rezerválva. Az rendelkezik az állam felől. Csak a saját fájának nemzeti érdekeit veszi figyelembe. Teljesen kizárja a minoritásokat az állami életből. Teljesen elnyomja a helyi autonómiákat.

A régi Erdély megtalálta a nemzetiségi kérdés megoldását, legalább azon nemzetiségek javára (magyar, székely, szász), amelyek érettek voltak már akkor arra, hogy önmagukat igazgassák és részt vegyenek az ország kormányzásában. Abban az időben a román nép, amely csak később vándorolt be nagy tömegekben, még nem volt érett, nem volt alkalmas arra, hogy ezen bevett nemzetek között szerepeljen. Később, amint a románok inferioritásukból kiemelkedve igényt tarthattak azokra a prerogatívákra, amelyeket a többi nemzetiség élvezett, a polgárok egyenlősége lépett a nemzetiségek régi alkotmányos előjoga helyébe és ez egyenlőség természetesen a románokra is kiterjedt.

Ebben a hagyományos erdélyi szellemben kell most is megoldásra vezetni az erdélyi kérdést. És pedig annál inkább, mert a magyarországi románok nemzetiségi vezetői sohasem gondoltak a Magyarországtól való elszakadásra, és mindig csak bizonyos autonómiára aspiráltak a magyar állam keretében. Erdély román népe erdélyinek érzi magát ugyanazon a címen, mint az ottani magyarok és szászok is. Lelkükben erdélyi öntudat és erdélyi hazafiság szunnyad, amelyet nem lehet elnyomni, éppen úgy, mint ahogy a svájci német, francia meg olasz elsősorban svájcinak s csak azután érzi magát németnek, franciának, olasznak.

Még akkor sem ingottak meg a magyarországi és erdélyi románok, amidőn Románia háborút üzent a monarchiának. E részben — mellőzve a számos hűségi nyilatkozatot, amelyet a magyarországi románok és vezetőik (püspökök, pártvezérek, a törvényhozás tagjai) tettek — csupán arra a román nemzeti tiltakozásra utalunk, amelyet a magyarországi románság összes vezetői kibocsátottak 1917-ben, amidőn nyilvánosságra jutott az entente-államoknak az Egyesült Államok elnökéhez intézett jegyzéke, amelyben az jut kifejezésre, hogy a középeurópai hatalmak ellen folyó háborúnak az a célja, hogy a különböző nemzetiségek felszabadíttassanak az idegen uralom alól.

A szóbanforgó tiltakozásban a magyar szent korona országaiban lakó összes románok egyházi és világi vezetői és hivatott vezetési a legkätegőriusabban visszautasították azt, hogy a magyarországi románokat idegen uralom alatt élőknek tekintsék. Kinyilvánították, hogy a magyarországi románok a magyar haza szabad polgárai és hogy nincs egyetlen olyan törvény Magyarországon, amely a jogok és szabadságok, nemkülönb a kötelességek tekintetében bárminő különbséget tenne a polgárok között aszerint, hogy azok magyarul, vagy pedig más nyelven beszélnek-e. A magyarországi románok tehát nem kértek az ígért felszabadításból, hanem ragaszkodtak magyar hazájuk integritásához. Kijelentették azt is, hogy nem opportunitásból ragaszkodnak magyar hazájukhoz, hanem azért, mert százados tapasztalatok és történelmi tradíciók győzték meg őket arról, hogy intellektuális, politikai és gazdasági fejlődésük csak Magyarország keretében van biztosítva.

1918 novemberig nyoma sem volt a magyarországi románok között az elszakadásra törekvésnek. A román nemzetiségi vezetők változatlanul ragaszkodtak ahhoz a programhoz, amelyet az erdélyi románok 1881. évi nemzeti gyülekezete fejezett ki. Ennek lényege Erdély területi autonómiája, t. i., hogy az 1868. évi magyar nemzetiségi törvény a nemzetiségek területi autonómiájával egészítették ki. Az elszakadási törekvés csupán a középeurópai hatalmak összeesése után, Erdélynek a román csapatok által történt megszállása idejében, *π megszálló román csapatok nyomása alatt* állott elő. A gyulafehérvári határozat is csak egy kis román töredék ténye volt és a megszálló romániai katonaság nyomása folytán jött létre. Erdély lakosságának tehát nem volt módjában nyilatkoznia, ennél fogva a mai helyzet egyszerű annexió, amelynek az erdélyi nép az áldozata. Meggyőződésünk, hogy az erdélyiek népszavazás esetén ma sem, sőt a tett tapasztalatok után ma még kevésbé mondanák ki a csatlakozást Romániához, mint régebben tették volna, ha megkérdeztették volna

A történelem tehát azt tanítja, hogy Erdély Magyarország nélkül nem lehet meg, mert Magyarországgal való teljes, avagy szoros kapcsolatra utalja a földrajzi helyzet, valamint az erdélyi és magyarországi civilizáció azonossága. A román elem számbeli túlsúlya Erdélyben, amely a XVIII. században következett be, és nemzeti és politikai aspirációi, amelyek a XIX. században fejlődtek ki fokozatosan, mindjobban előtérbe hozzák az erdélyi országos autonómia kérdései

úgyhogy azon jelentékeny változások folytán, amelyeket a világháború kimenetele előidézett, tekintetbe véve az Erdélyben lakó nemzetek: magyarok, szászok és románok békés együttélésének és állandó nyugalmanak érdekeit is, Erdély politikai organizációját ma már alig lehetne elképzelni teljes politikai és területi autonómia nélkül. Viszont Erdély geográfiai fekvése, valamint gazdasági viszonyai, a magyar és szász elem történelmi múltja és a románok civilizációjának hosszú századokon keresztül a magyar állam védelme alatt végbenemtetése: parancsolólag követelik, hogy *Erdélynek a magyar állam keretében adassák meg a politikai és a területi autonómia.*

Minden lehető megoldások között legelvetendőbb az, amely az autonóm Erdélyt Romániával való unióban akarná megvalósítani.

Már az erdélyi románok is kiábrándultak a balkáni uralomból, amely a vezetők korrupciójával és önkényével árasztja el Erdélyt. Az erdélyiek — a románok is — biztonságot, rendet és a gazdasági megélhetés biztosítását kívánják. És európai érdek az, hogy ezen a helyen állandó béke honoljon, a népek szabadon fejlődhessenek és a civilizáció érdekei megóvassanak. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha Erdély a nyugati civilizáció kapcsolatában marad, és megóvatnak az erdélyi kisebbségi nemzetek jogai és békéje. Erdély eddig is egyesítve volt Magyarországgal, amely bizonyára hajlandó lenne teljes autonómiát biztosítani neki, míg Románia a gyakorlatban mereven és végleg megtagadta az erdélyi autonómiát. Ilyen körülmények között Romániába beolvasztva hagyni Erdélyt a civilizáció elleni merénylet volna.

Egyébként is a legnagyobb ellentét van a romániai meg az erdélyi intézmények és közfelfogás között. Erdélynek beolvasztása Romániába a demokratikus, szabad és fejlett erdélyi intézmények és jogok lesúlyesztését jelenti a román állam primitív szükségleteinek szintjára. Erdély a demokráciának több évszázados hazája, Európának intézményei, vezető eszméi és irányító elvei Erdélyben demokratikus jelleggel nyertek megvalósítást. A fajok és vallások teljes egyenlőségén épült fel az erdélyi alkotmány, a törvényhozás, a kormányzás és az igazságszolgáltatás is a teljes egyenlőség alapjára voltak helyezve. S ami az erdélyi alkotmánynak különös értéket adott, az a faji és nyelvi kisebbségek érdekeinek legteljesebb védelme. Ezzel szemben Románia rabszolgasorsra degradálja a faji és nyelvi kisebbségeket.

A magyar keretben való erdélyi országos autonómia természetesen csak a történelmi Erdélyre volna kiterjesztendő. A Romániához kényszerített egyéb magyarországi területek, amelyeket a mai Új-Romániában a Körözsők vidékének és Máramarosnak neveznek, természetesen csak az anyaországgal való teljesen integráns egységben találhatják fel jövődő boldogulásukat.

5. A Bácska és a Bánát.

A Bácska és a Bánát elszakítását a szerbek történelmi és ethnográfiai érvekkel kívánják alátámasztani. Egészen alaptalanul. Soha a szerb deszpóták Magyarország területén sehol szuverén jogokat nem gyakoroltak, noha az Árpádokkal is rokonságba került egynémelyikük. Ezeknek nagy birtokaik voltak Magyarországon, amelyek azonban csak magánjogi tulajdon jellegével bírtak. Majd a törökök elleni intenzív védekezés idejében sűrű szerb telepítések történtek Magyarországon s leginkább azokat a szerbeket telepítették, akiket a török kiűldözött. Nagyon lényeges telepítés volt I. Lipót idejében Csernovich Arzén ipeki pátriárka vezetése alatt mintegy 36 ezer szerb családnak a Bánátba, a Bácskába és a Szerémségbe telepítése. A történelmi Magyarország területén jelenleg levő szerbek legnagyobb része csak a XVIII. század folyamán vándorolt be Magyarországra.

A bánáti románok Erdélyből és Kis-Oláhországból szivárogtak be. A rajnai és württembergi svábokat pedig főleg Mária Terézia és II. József telepítették Délmagyarországra; ez utóbbi főleg a magyarok ellensúlyozására. Ezek a svábok azonban a legbensőbb viszonyba jutottak a magyarsággal, mindig együtt tartottak a magyarokkal, aminek főleg az 1848/49-iki szabadságharc alkalmából adták gyönyörű bizonyítékait. A délmagyarországi németek egyáltalában soha sem jöhetnek számításba olyan faj gyanánt, amelynek bármiben is különböző érdekei volnának, mint a magyarságnak.

Ha a Bácskát és a Bánátot együvé vesszük, akkor a relatív többség a magyarokat illeti, utánuk következnek a németek, a románok és a szerbek. (605 ezer magyar, 570 ezer német, 590 ezer román, 430 ezer szerb.) A Bánátban magában lélekszámban a románok vezetnek (590 ezer), majd következnek a németek (380 ezer), a szerbek (280 ezer és a magyarok (240 ezer). A Bácska lakossága túlnyomóan magyar. A magyarság abszolút domináló volta még akkor is kétség

télén, ha a szerbekhez számítjuk a bunyevácokat és sokácokat is, akik jelentékenyen különböznek a szerbektől. A bunyevácok és sokácok Dalmáciából vándoroltak be Magyarországra 1687-ben, néhány évvel előbb, mint a szerbek, akik Ipek környékéről jöttek. A bunyevácok katolikusok és latin betűvel írnak, a szerbek görög-keletiek és cirill írást használnak, a bunyevácok a Gergely-naptárt használják, a szerbek a Julián-naptárt. A bunyevácok és sokácok teljesen alkalmazkodtak a magyarokhoz, mindig velők tartottak, 1918-ban is ellene nyilatkoztak az elszakadásnak.

Eredetileg a Bánát lakossága is tiszta magyar volt, de amint a törökök kiüldözték a magyarságot, idő folyamán sűrű telepítések történtek, nagyobbára román, szerb és sváb telepítések. De telepítettek ezeken kívül bunyevácokat, sokácokat, ruténeket, horvátokat, bulgárokat, cseheket, olaszokat, spanyolokat, franciákat, görögöket, mind a Magya ország és Európa védelmében hősi halált halt magyarok helyett. Ennek eredménye az, hogy a Bánátban annyira vegyes lakosság van, hogy szinte minden egyes község más-más nemzetiségi összetételű lakossággal bír, úgyhogy a Bánátban lehetetlen nyelvhatárterületeket megállapítani.

A négy nagyszámú nemzetiség között műveltségben a magyarok és a németek messze fölülte állanak a szerbeknek és a románoknak. A városokban pedig föltétlenül a magyarság vezet, híven támogatva a németek által. A bácskai városok közül ötnek van magyar többsége és csak egynek szerb többsége. A Bánát nyolc városa közül egynek van gyöngye szerb többsége, a többiben a magyarok és a németek vannak többségben.

Az egyedül igazságos eljárás az, hogy ezek a vegyes nemzetiségek által lakott területek, amelyek földrajzilag, történelmileg, hegy- és vízrajzilag és gazdaságilag is teljesen Magyarországra vannak utalva, Magyarországnál hagyassanak meg. Sem Európának, sem a civilizált világnak nem lehet érdeke az, hogy az ezeréves határok megváltozzanak és hogy ez a vidék balkánizáltassék, a nyugati kultúra helyett a Kelet alacsony műveltségének és a balkáni nemzetiségi maradásoknak legyen prédaul odadobva.

Különben is sem a Bánát, sem a Bácska soha sem voltak különálló tartományok, hanem mindig integráns alkotó részei voltak Magyarországnak, több megyére felosztva. Még csak adminisztratív egységet sem alkotott egyikök sem, azon rövid idő kivételével, amidőn

a Bánát ausztriai katonai uralom alatt állott, mint határörvidék. A magyar alkotmányos uralom azonban ezt a rövididejű katonai különállást is megszüntette.

Hát igazság az, hogy a magyarok, idegen fajktól környezve, Európa szívében élve és egyetlen államban összetömörülve, saját véreik harminchét és fél százalékát elveszítették, ők, akik saját vérükkel védelmezték Európát és vendégszeretően kaput tartak a számkivetetteknek, a törököktől üldözött szerbeknek és a Phanarióták által elnyomott románoknak, hogy ugyanezek ragadják el tőlök véreik és területük javát? Magyarország soha sem fog ebbe belenyugodni, ezeket a veszteségeket nem fogja eltérni, mert különben is erős meggyőződése, hogy a népek, amelyekkel szoros közösségben élt mind-ezideig, megkérdetve, a magyarokkal szemben való politikai és gazdasági közösség fentartása mellett nyilatkoznának s legfeljebb a nemzetiségek által eddig élvezett jogoknak területi autonómiával való kibővítését kívánják.

A magyar nemzet pedig, amely szomorú csonkaságában az örendelkezés teljes szabadságát visszakapta és mentesült azoktól a kötelekektől, amelyek az osztrák császársághoz fűzték, bizonyára nem fog elzárkózni a nemzetiségek kívánságai elől, s rajta lesz, hogy a testvér nemzetiségek megalégedését és megnyugvását biztosítsa. A nemzetiségek Magyarországon különben sokkal szélesebbkörű jogok élvezetében voltak a gyakorlatban is, mint aminők azok a jogok, amelyeket a kisebbségi szerződések a nemzeti kisebbségeknek biztosítani, amely elméleti biztosítás különben is teljesen hiábavaló, mert az utódállamok vonatkozó kötelezettségeik durva megszegésével a nemzeti kisebbségeket rendszeresen üldözik és kíméletlenül elnyomják.

6. Burgenland.

Magyarországot a múltban nagyon kevéssé ismerték külföldön, ahol sem politikánk, sem gazdasági helyzetünk lényegét nem értették. Külföldi államférfiak, iparosok, pénzemberek azért nem ismerték hazánkat, mert sem olyan külkereskedelmünk, sem olyan diplomáciai testületünk nem volt, amely az Ausztriától különbözött volna. Kifelé a magyar önállóság nem nyilvánult meg. A közös diplomáciai kar nagyobbára Ausztria érdekeit szolgálta. Kivitelünk nyolcvan százaléka Ausztriába irányult, amely azt a külföldre úgy közvetítette

tovább, hogy a különálló magyar jelleg nem volt felismerhető. Jogilag ugyan Ausztria és Magyarország a monarchiának egyenjogú két része volt, a kettős monarchiában az erősebb fél mégis Ausztria volt sűrűbb népességénél, anyagi eszközökben gazdagabb voltánál és annál fogva, hogy az uralkodó és a dinasztia is osztrákok voltak.

Pedig a két állam története és belső szervezete teljesen elütött egymástól. Az osztrák császárság területi egysége kizárólag a dinasztia politikájának eredménye volt, ugyanis a császárságot alkotó, külön múlttal bíró egyes országok és tartományok az idők folyamán a Habsburgok uralma alá jutottak és általuk egyesítettek egy uralomba. Ausztria a Habsburgok szívós politikája által teremtett mesterséges alakulat volt. Nem így Magyarország, amely nem meghódított országok és tartományok egyesítéséből állott elő, hanem kezdetől fogva egységes test volt, a legtökéletesebb földrajzi egység, amely tíz század óta egyszersmind nemzeti, történelmi és gazdasági egység is.

Magyarország szétदारabolását tehát egész más szemmel kell nézni, mint Ausztriáét. Ausztria külön tartományoknak a Habsburgok uralma alatt összesített konglomerátuma volt. A világháború elsöpörte a Habsburg-uralmat, s így Ausztria különböző tartományainak széthullása szinte önként adódott. Magyarország azonban egységes élő testet alkotott, csupán Horvátország volt külön tartomány. Ha magát Horvátországot vesztettük volna el csupán, az magyarázható volna Horvátország eddigi tartományi önállóságával. Elszakadása csak azért fájdalmas, mert elzár bennünket az adriai tengertől. De az egységes élő test szétszaggatása olyan szörnyű tragikum, amely össze sem hasonlítható az osztrák birodalom természetszerű széthullásának ügyével. Annál gyászosabb tehát, még a megmaradt kis Ausztria is beállott a Magyarország testén osztozkodók sorába és még ő is kikanyarított egy darabot a mi élő húsunkból és vérünkéből.

Ausztria történelmi alapon követelte a Burgenlandnak nevezett nyugatmagyarországi területet. Ilyen jogalap nem létezik. Nem áll, hogy ezt a területet eredetileg germánok lakták volna. A honfoglaló magyarok gyér szláv lakosságot találtak ezen a területen, s azok sorában kevés gótot és avart. Senkinek eszébe sem jutott kétségbe vonni a magyar uralmat. A XII. században kezdtek egyes osztrák terület urak vágyakozni az itteni határmenti erősségekre és magyar uradalmakra. A Habsburgok kölcsönök fejében egyes birtokokra zálogjogot szereztek az eladósodott Zsigmond magyar királytól. De ezek a zálog

jogok tisztán magánjogi természetűek voltak, amelyek a magyar király területi felségjogát soha nem érintették, Ausztria tehát ezen a címen nem formálhat jogot Nyugatmagyarországra.

De nem teheti ezt gazdasági jogcímen sem. Tudniillik azon a jogcímen, hogy ez a vidék élelmezi Bécs várost. Először is, ha egy nagy város szomszédos országból szerzi be élelmezését, az nem ad jogcímet arra, hogy azt a területet elfoglalhassa, másodsor pedig Bécszet a szóbanforgó terület aránylag kevés élelmiszerral, leginkább csak zöldséggel látja el. Egyébként Bécs nagy részben Magyarország többi részeiből — leginkább Győr közvetítésével — látja el magát élelmiszerekkel, hússal, tejjel, sőt elég tekintélyes mennyiségben egyenesen a magyar Alföldről szerzi be élelmiszereit. Ha tehát Bécs élelmezése révén lenne joga Ausztriának az annexióra, akkor fél Magyarországot igényelhetné magának. Amellett maga az idevaló németiség, a hincsek, nem is ausztriai németek, avagy stájerok, hanem frank és flamand leszármazásúak, igen sok magyar vonatkozással nyelvükben és szokásaikban. Ezek a hincsek Magyarországhoz vonzódnak.

Ausztriának nemcsak jogcíme nincs erre az elvett területre, hanem ennek az elorzása a legnagyobb hálátlanság, szinte erkölcstelen cselekedet volt, mert Magyarország együtt szenvedett a nagy világháborúban Ausztriával, hű fegyvertársa volt annak, sőt egyenesen Ausztria kedvéért vonult háborúba, mert magának egyáltalában nem volt érdeke a háború. Rút hálátlanság volt tehát Ausztriától, hogy fegyvertársától, hűségese szövetségeseitől rabolt területet és annak sorsát — ezer csapás között — még mostohábbá tette. Egyébiránt az egyetlen terület, melyet tervezett átszólása felől a békekonferencia megkérdezett, Sopron város és vidéke volt, és Sopron Magyarország mellett nyilatkozott, meg is maradt Magyarország kötelékében. Jele ez annak, hogy, ha a békekonferencia a magyar delegációnak azt a természetszerű kérését teljesítette volna, amit teljesíteni kötelessége lett volna, hogy t. i. az elszakítani szándékolt területek népességét kell megszavaztatni és ezt a szavazást kell irányadóul venni az elszállítást, avagy Magyarországnak való meghagyás tekintetében: milyen másképp alakult volna a helyzet! Magyarország szörnyűséges megcsönkítése igazságtalanság, erőszak és rablás volt, ellenére minden jognak, és ellenére az elszakított területek lakosságának, amelyet megkérdezés nélkül mint birkákat hajtottak át magyar állami kötelekből idegen uralmak igájába!

7. Jogtalanságok a végrehajtásban.

Mindeztideig azokkal az igazságtalanságokkal foglalkoztunk, amelyek magában a trianoni szerződésben foglaltatnak. Vessünk ezek után egy pillantást azokra a jogtalanságokra, amelyek a trianoni szerződés *igazságtalan végrehajtásából* kifolyólag sujták a magyarságot.

A rideg valóság az, hogy míg a trianoni ránk erőszakolt szerződésnek azt a kilencvenkilenc százalékát, amely agyonsújt és tönkretesz bennünket, a legnagyobb szigorúsággal, mondhatni kíméletlenséggel hajtják végre velünk szemben, addig a rendelkezéseknek azt az egy százalékát, amely kivételesen némi jogokat is állapít meg a magyarság javára, állandóan és következetesen elfelejtik végrehajtani. Egész tengeráradata származik ebből az igazságtalanságoknak, amelyekről köteteket lehetne teleírni, e helyt azonban mi csak általánosságokra fogunk szorítkozni, s tartózkodni fogunk bármely részletre kiterjeszkedni.

Mindenekelőtt lehetetlen szó nélkül hagyni azt az egyenes félrevezetést, amely a Millerand-féle kísérőlevéllel velünk szemben elkövetett. Millerand úrnak, a nagykövetség tanácsa elnökének 1920. évi május 6-án kelt kísérő irata, mellyel a trianoni béke végleges szövegét a magyar béke delegáció elnökének megküldötte, azt az ígéretet tartalmazza, hogy a nemzetek szövetsége tanácsának gondja lesz rá, hogy a faji és gazdasági érdekeknek meg nem felelő igazságtalan határmegállapítások kijavíttassanak. Noha ebből az ígéretből merített az a remény, hogy az idegen uralkodó alá kényszerített három és félmillió magyarnak legalább egy része hazájához visszakerülhet, nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a magyar törvényhozás a szinte a megsemmisítéssel egyértelmű trianoni békét elfogadja, a kilátásba helyezett határkiigazítások nemcsak hogy meg nem történtek, hanem később a Millerand-féle kísérőlevélnek hivatalosan olyan magyarázatot adtak, mely kizárta minden határkiigazításnak a lehetőségét. Ridegen arra vall ez, hogy a Millerand-féle levél csak csalétek volt arra, hogy a gyilkos szerződést aláírjuk.

Magyarországnak belső alkotmányos berendezésébe még az anyyira kíméletlen trianoni béke sem nyúlt bele, e tekintetben Magyarországnak önmagáról való szuverén intézkedési jogát még ez a karthágói béke sem korlátozta. S mégis, amidőn 1921 őszén néhai IV. Károly király váratlanul visszatért Magyarországba, az állig felfegy-

verkezett két utódállam, a nemzetek szövetségének paktumában foglalt tilalom ellenére, mozgósított, haderejével felvonult Csonka-Magyarország határaitra és háborúval fenyegette meg a teljesen leszerelt országot, ha haladéktalanul nem detronizálja a királyt és a dinasztiát. A nemzetek szövetsége pedig nemhogy védelmet nyújtott volna a lefegyverzett Magyarországnak a jogellenes háborús készülődések és fenyegetések ellen, hanem az orvoslásért hozzája fordult magyar kormánynak egyenes felszólítása elől kitért és így nemcsak hogy meg nem torolta az utódállamoknak a paktum által tiltott háborús fenyegetőzését, hanem egyenesen szankcionálta az utódállamok teljesen jogellenes beavatkozását Magyarországnak belügyeibe.

Ez az eset élénken illusztrálja azt, hogy a mostani mesterséges és igazságtalan világrend még azt is megengedi az utódállamoknak, amelyek a történelemben példátlan módon halálosan megcsonkították Magyarországot, hogy még olyan kérdésekben is terrort és erőszakot gyakoroljanak Magyarországgal szemben, amely kérdésekbe való beavatkozást még a trianoni kényszerszerződés sem engedi meg. Ha ezt meg szabad tenniük az utódállamoknak, könnyen megérthető, hogy nem respektálják azt az igen-igen kevésszámú jogot sem, melyeket a reánk nézve egyébként csupa csapás trianoni szerződés kivételesen engedélyez javunkra. Mindössze három-négy ilyen jogot fedezhetünk fel a 364 cikkből álló trianoni szerződésben, amelynek különben szinte minden betűje kegyetlenül sújt bennünket. Egyike ezeknek a kivételes intézkedéseknek az, hogy a trianoni szerződés és a vele kapcsolatban álló ú. n. kisebbségi szerződések a nemzeti kisebbségek javára bizonyos jogokat biztosítanak (sajnos, csak papíron!), a második az, hogy Trianon a mi lefegyverzetésünket követőleg az általános lefegyverzést rendeli el, a harmadik az, hogy Trianon megtiltja, hogy azoktól, akik megtartották magyar állampolgárságukat, az elszakított területeken levő birtokaik elvételének, végül ide sorozható még az is, hogy Trianon az egyes magyar állampolgárok és az utódállamok között felmerülhető és taxatív felsorolt bizonyos vitás kérdések elintézését nem szolgáltatja ki az utódállamok önkényes elintézésének, hanem vegyes döntőbíróóságok ítélkezése alá utalja ezeket a kérdéseket.

A következőkben azt fogjuk beigazolni, hogy a gyakorlatban még a most felsorolt néhány jogot sem lehet érvényesíteni, mert az utódállamok semmi olyan intézkedést nem respektálnak, amely előnyös

vagy legalább is nem hátrányos a magyarságra, — és, sajnos, az igazságnak és jognak ezt a semmibebevését büntetlenül tehetik.

8. A kisebbségi kérdés.

Legyen szabad mindenekelőtt reámutatnunk arra, hogy a *kisebbségi kérdés* terén miként alakult ki a helyzet a gyakorlatban.

A békeszerződések — elsősorban a trianoni szerződés — teljesen ellentétben a wilsoni elvekkel, óriási területeket csatoltak át egyes államoktól más államokhoz anélkül, hogy az átcsatolt területek lakosságát megkérdezték volna. Mégis dicséretére legyen mondván a főhatalmaknak, hogy bármily végzetesen elfogultak voltak is ellenünk szomszédainknak, az utódállamoknak javára, mégis az utódállamok Magyarország rovására való hatalmas területi gyarodásának egyenes feltételeként kötötték ki azt, hogy a megkérdeztetésük nélkül átcsatolt kisebbségek új államaik által való erőszakos elnyomástól meg legyenek óva, és kötelezték az utódállamokat arra, hogy a faji, nyelvi és vallási kisebbségeket védelemben részesítsék. Evégből a főhatalmak valamennyi utódállammal külön szerződéseket kötöttek, amely szerződéseket *kisebbségi szerződéseknek* szokás nevezni, s amelyekben pontosan körül vannak írva azok a jogok, amelyekben az utódállamok a faji, nyelvi és vallási kisebbségeket részesíteni kötelesek.

Az így megállapított jogoknak kevésbé a tartalma fontos, mint inkább maga az a tény, hogy a kisebbségi jog kivált az államok belső közjoga köréből és a nemzetközi jog alkotó részévé lett, a kisebbségi kérdések tehát *nemzetközi kérdésekké* lettek, amelyekre a nemzetközi szerződések keretében és korlátai között befolyást vehetnek a szerződések szignatarius hatalmai is, tehát nemcsak a kisebbség felettes állama.

Ugyanis az utódállamok nemcsak arra vállaltak kötelezettséget, hogy a kisebbségi szerződésekben foglalt határozmányokat alaptörvényeik közé iktatják, amelyekkel ellenkező minden, akár törvényhozási, akár kormányzati intézkedés hatálytalan, hanem hozzájárultak ahhoz is, hogy a kisebbségek javára garantált jogok *nemzetközi védelem* alá helyeztessenek és ezt a védelmet a nemzetek szövetsége részben tanácsa útján, részben az állandó nemzetközi bíróság útján gyakorolja.

Ami magát azt a jogkört illeti, amely a kisebbségek javára ezek-

ben a nemzetközi szerződésekben meg van állapítva, ez bizony meg-
lehetősen hiányos és szűk és elég sok tartalmi fogyatkozásban is
szenved.

Ilyen fogyatkozás például az, hogy a jogot a kisebbségi nyelvek-
nek a bíróságok előtt való használatára biztosították ugyan, azonban
nem biztosították ugyanezt a közigazgatási hatóságok előtt való eljá-
rársra vonatkozólag, ami pedig még fontosabb, mint az előbbi, vala-
mint az sincs biztosítva, hogy a helyi közületek ülésein a kisebbségek
szabadon használhassák nyelvüket. Vagy ilyen hiányosság például az,
hogy a kisebbségi szerződések egyes kifejezései nagyon határozatlan-
nok, például kimondják ezek a szerződések, hogy azon nyelvi kisebb-
ségeknek, amelyek jelentékeny arányszámot képviselnek, megfelelő
könnyebbitéseket kell engedélyezni avégből, hogy a gyermekek saját
nyelvükön tanulhassanak, de sem a jelentékeny arányszám nincs
közelebről meghatározva, sem az nincs megmondva, hogy a köny-
nyebbitések miben állanak, szóval ezek a határozatlan kifejezések az
erőszakos többségek önkényszerű magyarázatának vannak kiszolgál-
talva. Az elégtelen szabályozás jele az is, hogy ezek a nemzetközi szer-
ződések a tömören együtt lakó kisebbségek részére önkormányzati
jogokat nem biztosítanak, amely szabály alól csak egy-két kivétel van
engedélyezve, például a rutének javára a cseh-szlovák köztársaság-
ban, az erdélyi székelyek és szászok javára pedig Romániában, meg-
jegyezvén mindjárt, hogy ezek a kivételek is teljesen értéktelenek,
mert nincsenek megvalósítva. Nincs biztosítva az a jog sem, hogy
minden állampolgár önmaga határozhassa meg, hogy a többséghez,
vagy valamelyik kisebbséghez tartozik-e? Pedig erre szükség volna,
mert gyakoriak a visszaélések abban a tekintetben, hogy az állam-
hatalom olyan egyéneket, akik valamely kisebbséghez tartoznak, akár
nevüknek hangzása folytán, akár önkényesen felállított más krité-
rium alapján a többséghez tartozóknak nyilvánít azzal a nyilvánvaló
célzattal, hogy a többségi statisztikát a kisebbségek hárányára javítsa
meg vagy pedig azzal a célzattal, hogy a kisebbségeket bizonyos
numerikus kritériumhoz kötött jogoktól (pl. iskolaállítás, az iskola
nyelvének meghatározása stb.) elűsse. Nagyon szükséges volna kifeje-
zetten megtiltani a népszámlálás eredményének hamis statisztikai
felvételét vagy a statisztikai adatok hamis csoportosítását, amit a gya-
korlatban annak elérésére szoktak elkövetni, hogy a kisebbség ne
tudjon olyan számarányt kimutatni, melynek alapján követelhetné,

hogy saját nyelve legyen az iskolában a tanítási nyelv. Hiányzik a kisebbségi szerződésekből annak kifejezett feltüntetése, hogy az állampolgári jogegyenlőség a választójogra, valamint az agrár törvényhozárra való vonatkozásban is egyaránt mindenre kiterjedjen: fajra, nyelvre, vallásra való tekintet nélkül. Azért volna szükséges ezt kimondani, mert gyakorlattá vált a kisebbségeket úgy a választójog tekintetében, mint az agrárreform keretében mostohább elbánás alá vonni, mint aminőben a többséghez tartozók részesülnek. Hiányzik a kisebbségi szerződésekből olyan intézkedés, amely kimondaná, hogy ott, ahol a nyelvi kisebbségek tekintélyes számban laknak együtt, minden hivatalos eljárásban az állam nyelve mellett a kisebbségi nyelv is együttesen használtassák ott pedig, ahol a nyelvi kisebbségek szétosztottan élnek, a hatósági közlések a kisebbségek számára ezek nyelvén történjenek. Az sincs kimondva, hogy a gyermekek mindenütt, ahol csak gyakorlatilag megvalósítható, anyanyelvükön részesüljenek oktatásban. Hiányzik a kisebbségi szerződésekből annak kimondása, hogy a kisebbségek által fenntartott iskolák jogi helyzete ugyanolyan legyen, mint a többség által fenntartott iskoláké, hogy továbbá a kisebbségek meghagyandók alapítványaik élvezetében, illetőleg visszaliegyezendő jogellenesen elkobzott alapítványaik élvezetébe. Kifejezésre kellett volna juttatni a kisebbségi szerződésekben azt, hogy az államhatalom politikai eljárásában legyen tekintettel a kisebbségek érzelmeire, és olyan kormányzati rendszert kövessen, amely az állam valamennyi polgárát kielégíti.

A magyar állam a múlt század derekán, 1838-ban a nemzetiségek egyenjogúságáról alkotott törvényében sokkal kiterjedtebb jogokat biztosított önként, minden külső nyomás nélkül a magyarországi nemzetiségeknek, mint aminők azok a kisebbségi jogok, amelyekhez való alkalmazkodást a főhatalmak az utódállamokra reáknyszerítették. A magyarországi jogszabályok oly széleskörű jogokat biztosítanak a kisebbségeknek, hogy ezek alapján a kisebbségek (nemzetiségek) korlátlanul élhetik a maguk nemzeti és vallási életét, kultúrájukban szabadon kifejthetik minden nemzeti sajátosságukat és nincsenek elzárva annak az államnak társadalmi és közművelődési kapcsolatótól sem, amely államban fajtestvéreik képezik az úgynevezett államalkotó elemet. A kisebbségi jogoknak az utódállamokban is legalább azon méretekig való kiterjesztése lenne ugyan kívánatos, amelyek Magyarországon a kisebbségek jogai tekintetében irányadók, mind-

azonáltal *első nemzetközi lépés gyanánt meg lehetne elégedni a kisebbségi szerződésekben foglalt minimummal* is, mert a kisebbségi jogok ezen körében benne van az élet és a szabadság védelme, a jog arra, hogy a kisebbségekhez tartozók az állam egyenjogú polgárainak elismertessenek, a törvény előtti egyenlőség, a nyelv használatának, az iskolaállításnak, a kulturális fejlődésnek bizonyos mértékű szabadsága, szóval azok az alapjogok, amelyek valóságos élvezete lehetővé tenné azt, hogy a kisebbségi nemzetek a maguk önálló kultúráját legalább bizonyos mértékig kifejleszthessék és ezáltal úgy saját magukat, mint felettes államukat és az egész emberiséget gazdagíthassák. ,

Sajnálatos azonban, ezek a kisebbségi jogok csak a papíron léteznek, mert biztosításukra nemzetközi úton mindössze annyi történt, hogy azok a nemzetek szövetségének védelme alá helyezettek. A gyakorlatban pedig ez a védelem teljesen értéktelenné bizonyult, mert a nemzetek szövetsége saját kezdeményezéséből nem gyakorolja ezt a védelmet, az érdekelt kisebbségeknek pedig sem joga, sem módja nincs ennek a védelemnek követelésére, avagy kikényszerítésére. Az ú. n. utódállamok, amelyek egytől-egyig imperiálista politikát követnek, a kisebbségi szerződéseket nem szívesen vállalták, de kénytelenek voltak azokhoz hozzájárulni, mert ez volt területi gyarapodásuknak a főhatalmak által kikötött előfeltétele. Minthogy azonban a nemzetek szövetsége nemcsak semmi ellenőrzést sem gyakorol abban a tekintetben, hogy az utódállamok tényleg részletetik-e a kisebbségeket a nekik biztosított jogokban, hanem az elnyomásról panaszkodó kisebbségek panaszainak meghallgatása és orvoslása elől is következetesen kitér, az utódállamok szuverénitásuknak a kisebbségi szerződésekben foglalt jogos korlátozásai elől mindenképpen menekülni igyekeznek, a kisebbségekkel teljesen önkényesen bánnak el, és ezt bátran tehetik is, mert a kisebbségek a jogorvoslás minden útjától-módjától teljesen el vannak zárva.

A kisebbségi szerződések mindegyike azt a határozmányt tartalmazza, hogy a faji, vallási és nyelvi kisebbségekre vonatkozó rendelkezések nemzetközi érdekű kötelezettségek és a nemzetek szövetségének védelme alatt fognak állani. Mindezekben a szerződésekben befoglalják az is, hogy a nemzetek szövetsége tanácsának minden egyes tagja azzal a joggal bír, hogy a tanács figyelmét felhívja a kötelezettségek valamelyikének megértésére vagy megsértésének vészé-

lyére, hogy a tanács oly intézkedéseket foganatosíthasson és oly utasításokat adhasson, melyek az adott esetben alkalmasaknak és hatásosaknak mutatkoznak. Végül kimondják a szerződésnek azt is, hogy ha kisebbségi ügyekben jogi tény kérdésben az érdekelt állam és a nemzetek szövetsége tanácsának valamely tagja között véleménykülönbség támad, ez a véleménykülönbség nemzetközi jellegű vitának tekintendő, amely fölött a nemzetek szövetsége tanácsának illető tagja kérésére a nemzetközi állandó bíróság dönt fellebbezés kizárásával.

Amint tehát ezekből kitűnik, a kisebbségek részére nemzetközileg biztosított jogoknak hivatott védője van: a nemzetek szövetsége. A kisebbségi panaszok elintézésének és a kisebbségi vitás kérdések eldöntésének hivatott fórumai pedig: a nemzetek szövetségének tanácsa és az állandó nemzetközi bíróság.

Elméletben tehát a kisebbségi jogok megvédésének és érvényesítésének szépen kiépített rendszere áll fenn. De mit ér ez az elméletben kiépített rendszer, ha az a gyakorlatban nem érvényesülhet?

Évek szakadatlan tapasztalatai igazolják, hogy a kisebbségi ügyek a nemzetek szövetségében a legmostohább protektorra tettek szert. A nemzetek szövetségének az a szerve, amely ezt a protektorátust gyakorolni hivatott volna: a tanács. Kisebbségi ügyet csak a tanács valamely tagja vihet a tanács elé azzal a hatállyal, hogy a tanács köteles legyen foglalkozni az illető kisebbségi kérdéssel, valamint hogy annak is, hogy a nemzetközi állandó bíróság dönthesen kisebbségi vitás ügyekben, az az előfeltétele, hogy a tanács valamely tagja vigye a vitás ügyet a bíróság elé. A nemzetek szövetsége tanácsának kezébe van tehát letéve a kisebbségi jogok védelme, a kisebbségi jogok érvényre juttatása, a kisebbségi panaszok és mindennemű kisebbségi vitás kérdések elintézése, illetőleg az állandó nemzetközi bíróság elé vitele.

A nemzetek szövetségének tanácsa azonban — sajnos — a kisebbségek védelmét egyáltalában nem gyakorolja, a hozzá intézett kisebbségi panaszokkal pedig alig vagy egyáltalában nem foglalkozik. A kisebbségi kérdések tárgyalásába való bocsátkozás elől a tanács rendszerint kitér. Kibúvója nagyon egyszerű. Csak valamely tanács-tag fellépése bír azzal a jogi hatállyal, hogy a tanács az illető kisebbségi kérdéssel foglalkozni köteles legyen, a tanács tagjai pedig közönyt zárnak el a kisebbségek minden panaszától, nem érzik

magukat indítatva arra, hogy kezdeményezőleg lépjenek fel a tanács előtt. A nemzetek szövetségének tanácsában a főhatalmakon kívül a kis entente és egynéhány volt semleges állam foglal helyet, a legújabb időig azonban egyáltalában nem voltak képviselve a volt közép-európai hatalmak, már pedig a mai minoritások javarésze az ezen hatalmak által szenvedett területi megcsonkítások folytán keletkezett. Ez magyarázza, hogy a tanács tagjai általában nem érzik magukat indítatva arra, hogy a kisebbségi kérdésekben exponálják magukat, egyik-másik méltányosabb tanácstag pedig, még ha volna is hajlandósága arra, hogy a tanácsot kisebbségi panaszos ügyekkel foglalkoztassa, erre végeredményben még sem vállalkozik, mert nem akarja az utódállamok neheztelését magára vonni, mint amelyek ellen t. i. a kisebbségi panaszok irányulnak. Így történt meg azután, hogy dacára a kisebbségi panaszok ezreinek, öt éven keresztül mindössze két kisebbségi üggyel foglalkozott a tanács érdemlegesen, amint az a nemzetek szövetsége titkárságának kiadásában megjelent „La société des Nations et les minorités“ című munka 31. lapján hivatalosan konstatálva van. Németország pedig sokkal rövidebb idő óta tagja a tanácsnak, hogy belépése eddig érezhető hatást gyakorolhatott volna az ottani mentalitás módosítására.

Tárgyilagosan megállapíthatjuk tehát, hogy járhatatlan az az út, amelyen a kisebbségi panaszok a tanács, mint illetékes védelmi fórum elé kerülhetnének. Hogy ez a járhatatlan út járhatatlan is maradjon, sőt, hogy ha lehetséges, még járhatatlanabbá váljék, arról a tanács nagy körültekintéssel gondolkodik. Számátalan oldalról kérték a tanácsot, hogy alakítson a maga kebelében állandó kisebbségi bizottságot, amely szakszerűen foglalkozzék a kisebbségi ügyekkel és kisebbségi panaszokkal. Hiszen a tanács a kisebbségek hivatalos védője, tehát kötelessége volna a kisebbségek ügyeivel rendszeresen foglalkozni. A tanács azonban állhatatosan vonakodik ilyen kisebbségi bizottság alakításától. E helyett az az eljárás honosult meg, hogy a tanács elnöke maga mellé vesz két tanácstagot és hárman időnkint átnézik a beérkezett kisebbségi panaszokat, hogy ezen futólagos sommás átnézés alapján állapítják meg azt, vajjon alkalmas-e valamelyik beérkezett panasz arra, hogy a tanács valamelyik tagja annak a tanács által leendő tárgyalását követelje? Ezen sommás átnézési procedúra során először abban döntenek, vajjon egyáltalában elfogadható-e a panasz? Az elfogadhatóságnak vannak szigorú, sőt komoly-

talán feltételei is, aminő például az is, hogy a panasz ne legyen szenvedélyes hangon tartva. Ha a panasz elfogadható, akkor azt nyilatkozattételre kiadják a panaszlott államnak s annak nyilatkozatát a panasszal együtt közlik a tanács tagjaival avégből, hogy ha netalán valamelyik ügygel a tanácsot foglalkoztatni kívánná, ebbeli szándékának kifejezést adhasson. Amennyiben egy tanácsstag sem árul el ilyen szándékot, az ügy nem kerül a tanács elé és ezzel végképp el is van intézve. Minthogy pedig a tanácsstagok *mindig* megelégszenek a panaszlott állam nyilatkozatával és sohasem kívánják az ügy napirendre tűzését, a tanácshoz beérkező összes kisebbségi panaszok, *szinte kivétel nélkül*, minden elintézés nélkül maradnak, azokkal a tanács sohasem foglalkozik, hanem valamennyi irattárba kerül. Ilyen szánalmas szerepre adta oda magát a tanács, mint a faji, nyelvi és vallási kisebbségek hivatalos és hivatott védője!

A nemzetek szövetsége tanácsának ez a részvétlensége egyenes kötelességsértés. Hiszen maga a tanács adta magyarázatát annak 1920. évi október 22-iki határozatában, hogy mit kell érteni a kisebbségi szerződés azon megállapítása alatt, hogy ezen szerződések rendelkezései a nemzetek szövetségének garanciája alá helyeztetnek. Nemcsak jogot — állapította meg a tanács —, de egyenes kötelességet is jelent ez a nemzetek szövetsége szempontjából, t. i. azt a kötelességet, hogy a nemzetek szövetsége ellenőrizze azt, hogy a kisebbségek védelmére vonatkozó szerződések végre vannak-e hajtva?

Voltaképpen tehát a nemzetek szövetségének hivatalból lenne kötelessége a felügyeletet az ellenőrzést teljesíteni arra vonatkozólag, hogy végrehajthatnak-e a kisebbségek védelmére vonatkozó nemzetközi jogi rendelkezések avagy nem? A nemzetek szövetségének tanácsa azonban távol áll attól, hogy hivatalból, külön kérelem nélkül megfeleljen ennek a kötelességének, sőt a hozzá intézett tömeges panaszok elől is szinte teljesen elzárkózik. Gondoskodása arra irányul, hogy mennél távolabb tartsa magától ezeket a panaszokat. Nemcsak a legszűkebb értelemben magyarázza azokat a rendelkezéseket, amelyek a kisebbségek védelmére igénybe vehető jogorvoslatokra vonatkoznak, hanem mind fokozottabban zárkózik el a kisebbségi panaszok elől. Sőt olyan gyakorlat fejlődött ki a nemzetek szövetsége tanácsánál, hogy a tanács a kisebbségek protektorátusát fokozatosan félretéve, inkább a többségek protektora gyanánt viselkedik. Erre a mentalitásra vall az is, hogy szakadatlanul hangoztatja a kisebbségek loyaltási köteles-

ségeit. a felettes államhatalommal szemben. Kétségtelen, hogy ez a loyaltási kötelesség fennforog, de honnan van az, hogy a kisebbségek hivatott védője a kisebbségeknek ezt a kötelességét újból és újból előtérbe állítja, arra azonban nem fordít gondot, hogy azok az államhatalmak, amelyek a kisebbségek hűségi kötelességére olyan nagy súlyt helyeznek, teljesítik-e a kisebbségekkel szemben fennálló nemzetközi jogi jelentőségű kötelességeiket? Mert a kisebbségek loyaltásának ellenszolgáltatása is van: a kisebbségek jogainak tiszteletben tartása, és amely állam ezeket a jogokat lábbal tiporja, annak nincs jogos igénye a kisebbségek loyaltására.

A Nemzetek Szövetsége tanácsának ezt az eljárását nem menthetik az állam szuverénitásának szempontjai sem, amelyeket az ú. n. utódállamok folyton előtérbe állítanak. Azt állítják ezek az államok, hogy a kisebbségek védelme terén nemzetközileg tett minden lépés szuverénitásukat sérti, belügyeikbe való beavatkozást jelent. Teljesen helytelen álláspont, mert hiszen ezek az államok szerződésileg ismerték el, hogy az általuk a kisebbségekkel szemben vállalt kötelezettségekre vonatkozó rendelkezések a nemzetek szövetségének garanciája alá helyeztetnek és hogy a kisebbségi jogok megsértése, sőt már a megsértés veszélyes is a nemzetek szövetsége tanácsának beavatkozását, avagy az állandó nemzetközi bíróságnak ítélkezését involválja. A szuverenitás előtérbe állítása tehát csak ürtügy arra, hogy a kisebbségek minden nemzetközi jogorvoslattól elzárhatok legyenek. Ez pedig egyértelmű azzal, hogy azok az államok, amelyek nemzetközi szerződésben vállaltak kötelezettséget a kisebbségi jogok tiszteletben tartására, felszabadulnak minden ellenőrzés alól, tetszésükre, önkényükre van tehát bízva, hogy megtartsák-e az általuk kötött és aláírt szerződések, avagy nem.

Szóltam arról, hogy a kisebbségi sérelmek nem tudnak eljutni a Nemzetek Szövetségének tanácsa elé. Végeredményben még ez sem volna baj, ha a kisebbségek legalább a másik fórumot, amely nem politikai fórum, hanem kizárólag jogi fórum és már csak ennél fogva is több bizalmat gerjeszt, mint a tanács, tudniillik a *hágai állandó nemzetközi bíróságot*, elérhetnék. Sajnos azonban, az ehhez a magas és elfogulatlan bírói testülethez vezető út is járhatatlan. Ugyanis az odajutás egyik módja az, hogy valamelyik tagjának kezdeményezésére a Nemzetek Szövetségének tanácsa utalja az illető kisebbségi ügyet, mint nemzetközi jogi vitás kérdést az állandó nemzetközi bíróság elé, az

odujtás másik módja pedig az, hogy amennyiben az ügyben két állam van érdekelve, ezek egyetértőleg vigyék az ügyet a nemzetközi állandó bíróság elé. Az imént már taglaltuk, hogy a Nemzetek Szövetségének tanácsa mesterségesen és mesterien kerüli a kisebbségi ügyekkel való foglalkozást, így tehát azt is, hogy egyes kisebbségi vitás ügyeket az állandó nemzetközi bíróság elé utaljon. Ami pedig az érdekelt államok egyetértő fellépését illeti, mint az állandó nemzetközi bíróság elé jutás módját, a mostani viszonyok között ezt is teljesen kizártnak kell tekinteni, mert az utódállamok mindegyike a legmerevebben megtagadja azt, hogy önszántából a bíróság elé menjen.

A vigasztalan valóság tehát az, hogy *a kisebbségi jogok tényleg csak papíroson vannak garantálva, mert lehetetlen a kisebbségi panaszok és kisebbségi vitás ügyek eldöntésére hivatott nemzetközi fórumok elé jutni.* Egész Európa hangos a panaszoktól, hogy az utódállamok a kisebbségi szerződéseket nem tartják meg, azonban nincs, aki meghallgassa a kisebbségek panaszait, mert az illetékes fórumok elé vezető út el van torlaszolva olyan eljárási szabályok által, melyek csak arra valók, hogy gúnyt űzzenek a kisebbségek jogaiból, mert mesterségesen megakadályozzák azt, hogy a vitás és panaszos ügyek illetékes bírások elé juthassanak.

Ez a rendszeres elzárkózás a kisebbségekre valóságos terror gyanánt nehezedik. A kisebbségek véletlenül ki vannak szolgáltatva az akaratuk ellenére rájuk kényszerített államhatalmak korlátlan önkényének és elnyomásának. A kisebbségi szerződéseknek egyetlen pontja sincs betartva, a kisebbségeket elnyomják, másodrendű állampolgárokká degradálják, a nyelvhasználat körül nekik biztosított jogoktól megfosztják, birtokaikból agrárreform címe alatt erőszakosan kiforgatják, iskoláikat bezárják vagy elnemzetlenítik, a kisebbségekhez tartozó egyéneket hivatalukból elmozdítják, fizetésüket, nyugdíjukat elvonják, őket még a szabad életfoglalkozásokban — orvosi, ügyvédi, mérnöki gyakorlatban — is akadályozzák, más államokban, főleg az anyaországban élő fajtestvéreikkel való szellemi és kulturális érintkezésüket lehetetlenné teszik, sőt számos esetben még állampolgárságukat sem ismerik el és őket tömegestül kiüldözik.

Ha tehát a Nemzetek Szövetsége nem akarja teljesen elveszteni a bizalmat, melyet a népek milliói beléje helyeztek, feltétlenül fel kell hagynia azzal az obstrukciószerű eljárással, melyet a kisebbségi ügyekben tanúsít. Mindenekelőtt pedig *szakítania kell a kisebbségi eljárás*

mai rendszerével, mely nyílt kigúnyolása a kisebbségi jogoknak és a kisebbségi védelemnek. A kisebbségi eljárás föltétlenül szükséges reformjának az a sarkpontja, hogy a kisebbségi vitás ügyekben az aktorátus, azaz a jog az illető ügyeknek az illetékes fórumok által való kötelező tárgyaltatására, ne csak a Nemzetek Szövetsége tanácsának tagjait illesse, ne csak ezeknek fenntartott joga, mintegy kiváltsága legyen, hanem hogy gyakorolhassa ezen jogot minden állam, legalább is azok az államok, amelyek tagjai a Nemzetek Szövetségének. Elegendhetlen továbbá, hogy az aktorátus magokat a kisebbségeket, legalább is azok országos képviselőit megillesse. Mert hiszen csak akkor van igazi kisebbségi védelem, ha a kisebbségek, mint önálló jogalanyok, magok felléphetnek jogaik védelmében. Nem lehet azt a rendszert fenntartani, hogy csak kegyelmi tény révén lehessen elérni azt, hogy valamely kisebbség panasza nemzetközi megvizsgálást nyerjen, mert hiszen a mai rendszer szerint a kisebbségek valamely ügye csak akkor juthat az illetékes fórumok elé, ha sikerül az illető kisebbségnek kikölni a Nemzetek Szövetsége tanácsának valamely tagjánál azt, hogy az ügyet illetékes bírāja elé vigye. El kell ismerni a kisebbségek önálló jogi személyiségét az államon belül, valamint nemzetközi jogilag is és meg kell nekik adni a jogot és a lehetőséget arra, hogy az illetékes nemzetközi fórumok előtt közvetlenül panaszosként felléphessenek és kontradiktórius eljárás során maguk választotta képviselőik útján maguk adhassák elő sérelmeiket és bizonyítékaikat.

Az erőszak békéi által teremtett helyzetet csak úgy lehet ideig-óráig fenntartani — és ez nem a mi érdekünk, hanem a győzők érdeke — ha az akaratuk ellenére hazájuktól elszakított népek és néprészek, mint kisebbségek, új államaikban méltányos elbánásban részesülnek, aminek a minimuma az, hogy a kisebbségi szerződésekben nekik biztosított jogokban tényleg részesüljenek is. A nemzetek szövetsége vállalta ezt a feladatot, de eddig nem felelt meg neki. Ha ezután sem lesz képes ezt a feladatot megfelelően megoldani, akkor elemi erővel fog előtérbe nyomulni a *békék revíziójának* a lelkekben lappangó követelése. Az elégedetlenek millióit csak úgy lehetne némileg megnyugtadni és a mostani helyzetnek egyelőre való elviselésére reábirni, ha a kisebbségi szerződések becsületesen és méltányosan végrehajthatnának. Ennek hiányában ellenállhatatlanul fog előtérbe nyomulni a revízió követelése, a békék rettenetes igazságtalanságainak reparálására irányuló szilárd törekvés. A kisebbségi szer-

zódések végrehajthatatlansága, a kisebbségek kíméletlen elnyomatása teljesen megérlelték a nemzetek szövetsége paktumának 19. cikkében kontemplált reform szükségességét. Fájdalom, koránt-sincs megvalósítva a nemzetek szövetsége paktumának bevezetésében említett az a követelmény, hogy a szervezett népek egymás közötti érintkezésében az igazság uralma és mindennemű szerződéses kötelezettségnek lelkiismeretes tiszteletmentartása biztosítva legyen. A dilemmából kivezető alternatíva egyik módja az, hogy a nemzetek szövetsége siessen megnyugtani a kisebbségeket azáltal, hogy sérelmeik orvoslására utat nyit, a másik mód pedig az, hogy a békeszerződéseket igazságosan és egyetértéssel revideálni keif. Ha a nemzetek szövetsége késedelmeskedik az orvoslással, a megoldás második módja, a revízió fog szükségkép bekövetkezni. Követelni fogja ezt az öntudatra ébredt világvilágvetmény.

9. Hontalanság.

Hogy mennyire megy az utódállamok visszaélése a kisebbségi jogokkal, annak feltűnő példáját szolgáltatja Cseh-Szlovákia eljárása a hozzácsatolt volt magyarországi területeken, tehát a mai Szlovákiában illetőséggel bíró egyének állampolgárságának kérdésében. A kisebbségi jogok közé sorozza a főhatalmak és a cseh-szlovák köztársaság között kötött kisebbségi szerződés is, meg a trianoni szerződés is a kisebbségeknek azt a jogát, hogy a kisebbségekhez tartozók elismeressenek az állam polgárainak. Szinte hihetetlennek tűnik fel, pedig való, hogy még ezt a jogot is, amely pedig emberi alapjog, alig több, mint az, hogy mindenkinek a lélekzetvételhez legyen joga, kétségessé teszik a cseh-szlovák hatóságok és ezen jog kijátszása révén is menél több magyartól igyekeztek szabadulni.

Mindazok, akik a régi magyar Felvidéken, a mai Szlovákiában, községi illetőséggel bírtak akkor, amikor a Felvidéket a cseh-szlovák köztársasághoz csatolták, elvesztették magyar állampolgárságukat és cseh-szlovák állampolgárokká lettek. Hogy a kérdéses időpontban kik bírtak községi illetőséggel a mai Szlovákiában, azt természetesen a magyar törvények szerint kell eldönteni, mert hiszen a jelzett időpontig csak a magyar törvények szerint lehetett községi illetőséget szerezni. A kérdés rendkívül egyszerű volna, ha a községi illetőséggel bírók felől Magyarországon közhitelű lajstromot vezettek volna.

Ilyen nyilvántartást azonban a magyar törvények nem ismertek és ma sem ismernek annál az egyszerű oknál fogva, mert a magyar községi jog szerint a községi illetőséget *hallgatólagosan* is meg lehet szerezni, anélkül, hogy a község kötelékébe való felvételhez kifejezett hatósági határozat lenne szükséges. Sőt a magyar jog szerint a községi illetőséget kifejezett kérelem alapján való megszerzése a kivételes esetek közé tartozik. Ugyanis a magyar állampolgárok nagy zöme vagy annak folytán szerzi meg a községi illetőséget, hogy olyan szülőktől származik, akik illetőséggel bírtak a községben, vagy pedig hallgatólag azáltal szerzi meg, hogy négy évig egyfolytában lakik valamely községben s ezen idő alatt rövidebb vagy hosszabb ideig, vagy pedig állandóan a községi közterhekhez hozzájárul. Van az illetőségszerzésnek olyan módja is, hogy a község a folyamodó kifejezett kérelmére adja meg a községi illetőséget, ez azonban csak szórványosan fordul elő. A községi illetőségnek hallgatólag, négy évi szakadatlan helybenlakás és a községi terhekhez hozzájárulás által való megszerzése egyenesen alapvető rendelkezése és sajátossága a magyar községi jognak. A törvény világos rendelkezései a magyar uralom idejében egyáltalában nem is vonattak kétségbe. Az összes magyar közigazgatási hatóságok, valamint a magyar közigazgatási bíróság is mindig olyan értelemben alkalmazták a törvényt, hogy négy évi kvalifikált tartózkodással az illetőség ipso facto megszerzettetik és nem kell az illetőségi jogért folyamodni. Az összes közjogi szakkönyvek, az összes közjogi és közigazgatási írók is egyértelműleg mindenkor így értelmezték a törvényt. Csupán az írárt merült fel itt-ott kétség, hogy a négy évi szakadatlan időtartam csupán az ottlakásra, avagy a községi terhek viselésére vonatkozik-e? Ezt a kételyt is teljesen eldöntötte a magyar közigazgatási bíróság akképpen, hogy miután a törvény a négy évi folytonosságot csupán a lakásra nézve követeli meg, a községi terhekhez való hozzájárulás tekintetében azonban nem, ennél fogva a községi illetőség automatikusan megszerzettetik akkor is, ha a négy évi ottlakás egész ideje alatt az illető nem járult is folyton a községi közterhekhez, hanem elegendő, ha ezen időszakon belül akár csak egyszer is hozzájárult a községi közterhek viseléséhez.

A magyar területeknek a cseh-szlovák köztársasághoz történt kényszerátcsatolása után a cseh-szlovák hatóságok eleinte tényleg akkép alkalmazták a magyar törvényt, amint azt a magyar hatóságok

mindenkor alkalmazták, t. i. felmerülő konkrét esetekben mindig elismerték, hogy a magyar községi törvény 10. §-a alapján való illetőség-szerzés automatikus természetű, amelyhez a község kifejezett hozzájárulása nem szükséges, és elismerték azt is, hogy az adózásnak nem kell a négy éven keresztül folytontartónak lennie.

A magyar törvények ilyen alkalmazásán, amely a törvény szavainak és szellemének és a törvényhozó intenciójának egyaránt megfelel, az első rést a prágai legf. közigazgatási bíróság 1921. évi 16.213. számú határozata ütötte, amely olvékép magyarázta a magyar községi törvény 10. §-át, hogy az illetőség hallgatólagos megszerzéséhez a négy évi lakás mellett *négy évi megszakítás nélküli teherviselés* is szükséges. A cseh-szlovák közigazgatási hatóságok nyomban alkui mazkodtak ehhez a közigazgatási bírósági döntvényhez. Majd követ kezett a prágai közigazgatási bíróságnak 1923. évi dec. 28-án 16.455. szám alatt hozott döntése, amely teljesen szakított a magyar községi törvény alkalmazása körül fennállott félszázados gyakorlattal és azt mondotta ki, hogy a magyar községi törvény alapján *nem lehet hallgatólag, ipso facto, automatikusan megszerezni* a községi illetőséget, mert még az 1886. évi XXII. t.-c. (magyar községi törvény) 10. §-a esetében is szükséges az illetőség megszerzéséhez a község azon kifejezett akaratnyilvánítása, hogy az illető személyt a község kötelékébe felveszi. Ezen felfogás szerint a négy évi ottlakásnak ténye és a községi terhekhez való hozzájárulás a polgárnak csak igényt ad arra, hogy őt a község a maga kötelékébe felvegye, tehát csak igényt ad az illetőségre, maga az illetőség azonban csak a község részéről való nyílt felvétel tényével áll elő. A prágai közigazgatási bíróság határozatának indokolásában maga is elismeri, hogy a 10. § egymagában olvasva megengedné az ipso facto megszerzés értelmezését, azonban a törvény egyéb szakaszaival való egybevetésből vezet le azután a prágai közigazgatási bíróság azt az értelmezést, amely mereven szakít egy félszázad állandó gyakorlatával. A közigazgatási bíróság érvelésének tarthatatlanságát egész jogi irodalom mutatta ki úgy Szlovákiában magában, mint Magyarországon, hiszen részletekbe bocsátkozás nélkül is elég arra utalnunk, hogy a törvényt magyarázatnak az egész világon elfogadott szabályai szerint a törvényt mindenekelőtt *szavai* szerint kell magyarázni s csak akkor van helye az *értelem* szerint való magyarázatnak, ha a törvény szavai nem világosak. Mint-hogy pedig a magyar községi törvény 10. §-ának rendelkezései félre-

érthetetlenül világosak, a prágai közigazgatási bíróság szembehelyezkedett a törvényt magyarázó világszerte elfogadott szabályaival, amiddőn a betűszerinti jelentőség minden kétséget kizáró teljes világossága ellenére a betűszerinti magyarázat félretételével az értelemszerű magyarázat ingatag talajára kalandozott el.

A prágai közigazgatási bíróság ezen törvényt magyarázó folyton tizezreknek községi illetősége vált kétségessé Szlovákiában, és minthogy az, akinek Szlovákia valamely községébe való illetősége el nem ismertetik, cseh-szlovák állampolgárnak sem ismerhető el, Szlovákia sok-sok békés polgárának feje fölött lóg a hontalanság Damokles kardja. A cseh-szlovák állam nem ismeri el őket odavaló állam; polgároknak, Magyarországnak pedig nem szabad őket magyar állampolgároknak tekinteni, mert a békeszerződés úgy rendelkezik, hogy aki Szlovákia valamelyik községében bír községi illetőséggel, az cseh-szlovák állampolgárrá válik.

Már most mi a következménye ennek a hontalanságnak? Ha az illető hivatali állásban van, avagy nyugdíjas, elveszti hivatalát, illetőleg nyugdíját, ha orvosi, ügyvédi, avagy mérnöki gyakorlatot folytatott, ezt kénytelen abban hagyni, iparjogát is elveszti, munkához sem juthat, sőt bármikor ki is utasítható a köztársaság területéről, amint-hogy ilyen kiutasítások az esetek egész seregében megtörténtek. Teljes jogbizonytalanság állott elő Szlovákiában, egyszersmind pedig a nemzetközi szerződések erejébe és tiszteletébe vetett hit alapján rendült meg. A békés polgárok tízezeinek helyzete máról-holnapra megintogt és teljesen bizonytalanná vált.

Ennek a helyzetnek tarthatatlanságát sok-sok rekrimináció után végre belátta a cseh kormány is és gondoskodott orvosságról, amelyről azonban el lehet mondani, hogy *medicinos peior morbo*. Ugyanis törvényt hoztak, amelyben az jut kifejezésre, hogy azok, akik négy évig laktak Szlovákia valamely községében és ez alatt az idő alatt szakadatlanul hozzájárultak a község terheihöz, de a község által külön kifejezetten nem vétettek fel a község kötelékébe, utólag felvételnek a község felvételért. Ez a törvény édes-keveset változtat a helyzeten, mert a felvételi kérvény mikénti elintézése a hatóság tetszésére van bízva, és így még mindig megmarad a hatóság kezében az a fegyver, hogy a nem tetsző magyarok felvételi kérvényét elutasítsa és őket hontalankká tegye.

Íme tehát, a magyar kisebbségnek még az a biztonsága sincs meg

a cseh-szlovák köztársaságban, hogy odavaló állampolgárságát éli» merjék, és ma is napirenden vannak az ilyen hamis alapra fektetel* kiutasítások s egzisztenciák szándékos tönkretétele.

10. Az általános lefegyverkezés csődje.

Évek óta hangosak a nemzetek szövetségének tanácskozásai azoktól a nagy szónoklatoktól, amelyeket a teljesen fölfegyverzett, sőt lefegyverzésüket folyton fokozó államok képviselői hangoztatnak a lefegyverzés érdekében. Ezek a szónoklatok égnék a hő vágytól, bárha; már hozzá lehetne fogni a fegyverkezések egyetemes csökkentéséhez. Végeredményben azonban mindezek a szónoklatok abban csúcsosodnak ki, hogy bármennyire kívánatos volna is a lefegyverzés, öntudatos hatalom erre az útra rá nem térhet mindaddig, amíg nincsenek komoly biztosítékai abban a tekintetben, hogy más hatalom nem fogja megtámadni. „Arbitrage, sécurité, désarmement“ jelszavakkal évek óta keresik ezeket a garanciákat, ezen garanciakeresés közben azonban maga a főkérdés, a lefegyverzés tappodtat sem halad előre. Ez a garanciakeresés azóta van napirenden, amióta a nemzetek szövetsége paktumának 8. cikkében a lefegyverzés tekintetében foglalt ígéretnek a beváltása esedékes, amióta arról van szó, hogy a volt győztesek szereljének le. Bezzeg akkor, amidőn a legyőzött volt közép-európai hatalmak leszereléséről volt szó, senkinek eszébe nem jutott garanciákat nyújtani nekik arra, hogy leszerelésük esetén más hatalmak őket megtámadni nem fogják.

Minden garancia nélkül kényszerítették a legyőzött közép-európai hatalmakat a lefegyverzésre, hacsak garanciának nem vesszük azt, hogy a békeszerződésekben az az ígéret foglaltatik, hogy az általános leszerelés be fog következni. Így a trianoni békeszerződés szerint (V. rész bevezetése): „*Avégből, hogy az összes nemzetek fegyverkezésének általános korlátozása előkészíthető legyen, Magyarország kötelezettséget vállal a szerződésben meghatározott katonai, hadihajózási és léghajózási rendelkezések szigorú megtartására*“. A lefegyverkezésre tehát mi azzal az *ígérettel* köteleztettünk, hogy a fegyverkezések *általános korlátozása* meg fog történni. Ebből az következik, hogy ha mi kötelesek vagyunk is alkalmazkodni a trianoni békeszerződésben, ránk rótt katonai, hajózási és léghajózási rendelkezésekhez, viszont

jogunk van követelni, hogy a nekünk tett ígéret beváltassék, hogy a mi lefegyverzetésiünk tényleg csak első lépés legyen az egyetemes, az általános lefegyverzés felé. Ebből az ígéretből azonban mindeddig semmi sincs megvalósítva. Pedig mi lefegyvereztünk még azon szélső határon túl is, melyet a nemzetek szövetségének paktuma előír. A paktum 8. cikke ugyanis akképp rendelkezik, hogy a nemzetek fegyverkezését csökkenteni kell addig a legalacsonyabb fokig, amely az állam biztonságával még összeegyeztethető. A mi leszereltetésünk messze túlment ezen a határon, mert a trianoni szerződés 104. cikke nekünk kizárólag csak a belső rendnek fenntartására és határrendőrségi szolgálatra engedélyezett fegyveres erőt, s így külső megtámadás ellen való önvédelemre seminemű haderő rendelkezésünkre nem áll. Szóval bennünket, épúgy, mint a többi legyőzött középeurópai hatalmakat, intézményesen védelem nélkül hagytak. Ebből a kiáltó igazságtalanságból áll elő azután az a mai helyzet, hogy például a magyar hadsereg csupán V₁₃-ad részét teszi a bennünket körülölelő három utódállam (Cseh-Szlovákia, Románia, Jugoszlávia) hadserege békelétszámának, és V₁₇₀-d részét azok mobilizált hedseregének. Nekünk tudniillik nem szabad mozgósítanunk, tartalékaink sincsenek, amelyek esetleges külső megtámadtatás esetén igénybevehetőek lennének. Ennek a teljesen lecsonkított hadseregnek fenntartása is túlságos áldozatokat ró reánk, mert az általános hadkötelezettséget reánk nézve Trianon eltörölte és csak toborzás útján egészíthetjük ki kicsiny hadseregünket. Teljes védtelenségünket még fokozza az, hogy hadseregünk nemcsak hogy elégtelen, hanem egyáltalában nem rendelkezik a normális védekezés eszközeivel, így például, amíg a körülöttünk levő államok fegyveres ereje egyre-másra gyártja a mérges gázokat, nekünk még az is meg van tiltva, hogy a mérges gázok ellen védekező szerszámot állíthassunk elő. Amíg tehát bennünket minden garancia nélkül oly mértékben leszereltek, hogy fegyveres erőnk még a belső biztonság fenntartására is alig elégséges, külső megtámadtatás ellen való védekezésre pedig egyáltalában nem áll haderő rendelkezésünkre, addig összes szomszédaink korlátlanul fegyverkeznek tovább, úgyhogy haderejük meghaladja a világháború előtt volt felfegyverzettségük méreteit. A nekünk megígért általános és arányos lefegyverzésnek sehol semmi nyoma. Védtelenül ki vagyunk tehát szolgáltatva szomszédaink önkényének.

Így hajtják végre a trianoni szerződésnek azt a rendelkezését.

amellyel kötelező ígéretet tettek a fegyverkezéseknek a mi lefegyverzetésünkkel arányos általános korlátozására!

Végeredményben nemzetközi jogilag úgy áll a dolog, hogy ha végkép bebizonyosodik az, hogy a hatalmak nem akarják és nem fogják megtartani azt az ígéretüket, hogy magok is mindannyian arányosan leszerelnek, akkor mi is felszabadulunk *feltételesen* vállalt leszerelési kötelezettségünk alól. Persze, azt az időpontot, amelyben történeti tény gyanánt megállapíthatóvá válik az, hogy a velünk szemben vállalt feltétel nem következett be, jogi szabatossággal nehéz meghatározni. Viszont az is természetes, hogy örökre nem lehet elodázní a nekünk kötelezőleg tett nemzetközi ígéret teljesítését. A hatalmakon áll, beváltják-e ígéretüket vagy nem? S a történelem előtt nem mi leszünk felelősek, ha eljön az az idő, amidőn előlegezett és kikényszerített lefegyverkezésünk feltételének be nem következését jobban mondva: felbontó feltételének bekövetkezését meg kell állapítanunk.

11. Az optánsok birtokainak elkobzása.

Úgy a trianoni békeszerződés, mint a főhatalmak és az utódállamok között kötött ú. n. kisebbségi szerződések kimondják azt, hogy azoknak, akik Magyarországtól elszakított területen bírnak községi illetőséggel, jogukban áll fenntartani magyar állampolgárságukat (optálni) és, ha ezt teszik, akkor megtartják az elszakított területen levő birtokukat. Nincs ebben semmi különös kedvezmény, hanem egyszerű következménye ez annak a nemzetközi jogi elvnek, amely az idegen állampolgárok tulajdonának tiszteletbentartását követeli meg. Ilyen rendelkezés a korábbi idők békeszerződéseiben is előfordult, nevezetesen szóról-szóra ugyanezt az intézkedést tartalmazza az 1871. évi frankfurti békeszerződés a elzász-lotaringiaiak javára, akiknek szintén szabadságukban állott optálni a francia állampolgárságot és, ha ezt tették, megtartották elzászi ingatlanaikat, és senkinek sem jutott eszébe háborgatni őket jogos birtoklásukban.

Nem így az utódállamok, amelyek az optánsoknak említett jogát nem respektálják. Előljár e tekintetben Románia, melynek jogellenes eljárása miatt a nemzetek szövetségénél is folytak, sőt most is folytak tárgyalások, sajnos, mindeddig eredmény nélkül.

Románia a világháború után külön agrárreformot alkotott Ó-Romániára és külön reformot a Magyarországtól elszakított területekre.

A Magyarországtól elszakított részekre vonatkozó agrárreform összehasonlíthatatlanul radikálisabb, mint az, amely Ó-Romániára vonatkozik, ellenére annak, hogy Ó-Románia köztudomás szerint a latifundiumok hazája volt, Erdélyben azonban kevés nagybirtok volt és a földmegosztás nem volt aránytalan. A reform szerint Ó-Romániában kétszerannyi földet hagytak meg a tulajdonosoknak, mint a Magyarországtól elszakított területeken, Ó-Romániában a reform idejének megfelelő árak szerint sajátították ki a földeket, a Magyarországtól elszakított területeken pedig háborúelőtti árakon *valorizálatlanul* vették el a földeket, de ezt is úgy, hogy pénz helyett címleteket adtak, amelyek a forgalomban névértéküknek csupán 40 százalékát érik, szóval a Magyarországtól elszakított területeken elvett földekért a nem valorizált békeérték 40 százalékát kapja a tulajdonos, ami a *foljó földár 1—2 százalékának* felel meg! A nemzetközi szerződéseknek az optánsok javára vonatkozó intézkedéseit pedig nemcsak hogy teljesen figyelmen kívül hagyta a román agrárreform, hanem az optánsokra még külön büntetést is szabott, amennyiben kimondta, hogy aki 1918. évi december hó 1-től 1921. évi március 23-ikáig — ez az utóbbi dátum az agrártörvényjavaslat benyújtásának napja — az országtól távol volt, az elveszti összes ingatlan birtokát. Kimondták ezt jóval a kérdéses jogvesztő határidő letelte után, és így azoknak, akiket ez a rendszabály ért, nem volt módjukban úgy cselekedni, hogy annak alkalmazását elkerülhessék. És a legbotrányosabb ebben a jogilag is monstruózus rendszabályban az, hogy kiáltóan viseli magán a nacionalista üldözés bélyegét, mert hiszen azokat az erdélyi magyarokat, akiket ez a rendszabály sújt, az új román uralom kiűldözte Erdélyből, menekülésre kényszerítette és többé vissza nem engedte, hanem mesterségesen távol tartotta otthonuktól, akkor pedig, mikor már egyesek bebocsáttatást nyerhettek volna, kényszerítávelléttük idejéhez, már hozzá volt fűzve a büntetésből való birtokfosztás.

Nyilvánvaló tehát, hogy az erdélyi román agrárreform lényegét nem a közgazdasági szabályozás képezi, hanem a nacionalista üldözés. A reformnak nem a birtokviszonyok arányosítása a célja, hanem a földnek magyar kezekből román kezekbe juttatása. Nagybárá ugyanez a tendenciája a többi utódállamok agrárreformjának is.

A magyar kormány az optánsok birtokainak elkobzásában a nemzetközi szerződések megszegését látva, 1923-ban a nemzetek szövetségének tanácsához fordult orvoslás végett. Hiszen a nemzetek

szövetségének egyik főfeladata, hogy a nemzetközi szerződéses kötelezettségek tiszteletbentartását biztosítsa, s különben is a nemzetek szövetsége a vitás nemzetközi szerződések értelmezésére külön bírói fórumot hívott életre, t. i. a Hágában székelő állandó nemzetközi bíróságot. A magyar kormánynak erre az eljárására a paktum 11. cikkének második bekezdése nyújtott formai alapot, amely akképpen rendelkezik, hogy a nemzetek szövetsége minden egyes tagjának jogában áll a közgyűlés vagy a tanács figyelmét felhívni a nemzetközi viszonyokat érintő minden oly körülményre, mely azzal fenyeget, hogy megzavarja a békét vagy a nemzetek között a jó egyetértést, amelytől a béke függ. A tanács előtt ekkép folyamatba tett ügynek előadója, Adatéi japán delegátus, azt a javaslatot terjesztette a tanács elé, hogy miután nemzetközi szerződések értelmezéséről van szó, s az ily természetű nemzetközi jogi viták eldöntésére az állandó nemzetközi bíróság van hivatva, a felek — Magyarország és Románia — az ügyet egyességleg terjesszék az állandó nemzetközi bíróság elé. Ez a javaslat Románia képviselőjének ellenkezésén meghiúsulván, az előadó azt az újabb javaslatot tette, hogy a tanács az ügyben az állandó nemzetközi bíróságtól kérjen véleményt. Románia képviselőjének makacs ellenállása folytán ez a második javaslat sem volt határozattá emelhető és így a tanács arra utasította az előadót, hogy a két fél között az egyeztetést kísérelje meg. Az egyeztetés sem vezetvén eredményre, a tanács 1923. évi őszi ülészakájában az ügyet a két kormányhoz intézett üres intelemmel intézte el, amelyben a magyar kormányt arra szólította fel, hogy az optánsokat türelemre intse, a román kormányt pedig arra, hogy a magyar optánsokkal méltányosan járjon el. Természetesen Románia eljárásán ez az üres intelem semmit sem változtatott és ez az állam a szerződéseknek az optánsokra vonatkozó rendelkezéseit azóta is lábball tiporja.

Újabbán, 1927 elején, az ügy változott formában ugyan, de megint a nemzetek szövetségének tanácsa elé került. Most már nem arról volt szó, ami 1923-ban sikertelenül megkíséreltetek, hogy t. i. az optánsok birtokfosztásának vitás ügye a két állam — Magyarország és Románia — között elvileg rendeztessék, hanem arról volt szó, hogy a magyar állampolgárok által birtokuktól jogtalanul törvényt megfosztásuk miatt a román állam ellen indított pöréi a vegyes döntőbíróság előtt letárgyalhatók legyenek. E kérdésről ebben a formájában a következő fejezetben emlékezünk meg.

12. A döntő bíraskodás válsága,

A trianoni szerződés legvigasztalóbb intézkedése az, hogy a háborúból kifolyó némely vitás kérdésnek elintézését, amelyek magyar állampolgárok és az utódállamok között fölmerülnek, nem bízza az utódállamok önkényére, hanem a nemzetközi bíraskodás útjára tereli. Ezek a kérdések a trianoni szerződésben taxatíván vannak felsorolva, egyebek között ide tartoznak azok a felszólamlások is, melyeket magyar állampolgárok a volt Osztrák-Magyar Monarchia területén fekvő javaik, jogaik vagy érdekeik jogtalan lefoglalása vagy felszámolása ellen előterjesztenek (250. cikk). Az eljárásra a trianoni szerződés 239. cikkében meghatározott vegyes döntőbíróóságok vannak hivatva. Ilyen vegyes döntőbíróóság létezik külön-külön mindegyik utódállammal való viszonylatunkban. A trianoni szerződés ezen rendelkezései alapján nagyszámú olyan magyar állampolgár, akinek ingatlanát az utódállamok agrárreform címén lefoglalták, avagy elkobozták, keresetet indított az illető vegyes döntőbíróóság előtt. Nagyon tanulságos ezeknek a kereseteknek a sorsát figyelemmel kísérni. Minthogy a magyar—román vonatkozásban Párizsban felállított vegyes döntőbíróóság előtt indított ilyenmű keresetek ügye szinte világhírűvé vált, mert mondhatni, az arbitrage kérdésének általános válságát idézte fel, legyen szabad erre a kérdésre kissé bővebben kiterjeszkednünk.

Amint már az előző fejezetben taglalva volt, a nemzetek szövetségének tanácsa előtt nem sikerült megoldani a magyar kormány és a román kormány között abból kifolyólag felmerült konfliktust, hogy a román kormány agrárreform címén a magyar optások birtokát egyre-másra elkobozza nyílt megsértésével a trianoni szerződés és a kisebbségi szerződés azon rendelkezésének, amely szerint az optások megtartják az elszakított területeken levő birtokaikat. Ez a sikertelenség azonban nem gátolhatja az egyes magyar állampolgárokat — optásokat, avagy nem optásokat — abban, hogy a trianoni békeszerződés 239. és 250. cikkei alapján keresetet ne indíthassanak a román kormány ellen azon jogsérelmekért, amelyeket birtokaik lefoglalása, avagy elkobzása miatt szenvedtek. Aminthogy tényleg nagyszámú kereset adatott be a magyar—román vonatkozásban létesített vegyes döntőbíróáshoz.

Mindjárt az első egynéhány kereset tárgyalásakor a román kor-

mány hatásköri kifogást tett. Ezt a hatásköri kifogást a döntőbíróóság elutasította és megállapította a maga hatáskörét. Erre Románia parlamenti határozattal mondotta ki, hogy nem ismeri el ezt a hatásköri döntést, nem fog ahhoz alkalmazkodni és nem fogja elismerni az esetleg hozandó érdemleges ítéleteket sem. Hogy pedig ennek az állásfoglalásának gyakorlati hatálya is legyen, megtiltotta a vegyes döntőbíróóság román tagjának, hogy az agrárreformmal kapcsolatos perek tárgyalásában, mint bíró résztvehessen. A román kormány mindezt bejelentette a nemzetek szövetsége tanácsának, hivatkozva a paktum 11. cikkének második bekezdésére. Ezzel a bejelentéssel tehát a román kormány annak a felfogásának adott kifejezést, hogy a békét veszélyeztetve látná azzal, ha nemzetközileg vállalt kötelezettségeit be kellene tartania és mintegy a nemzetek szövetsége tanácsának szankcióját kérte arra az eljárására, hogy ő az általa aláírt nemzetközi szerződésben stipulált vegyes döntőbíróóság eljárását nem respektálja. Ezzel szemben a magyar kormány azt a kérést intézte a nemzetek szövetségeinek tanácsához, hogy a trianoni szerződés 239. cikkében előírt köteletségéhez képest gondoskodják a magyar—román vegyes döntőbíróóságban a román bíró visszalépése folytán előállott hiány pótlásáról, ami tudvalevőleg úgy történik, hogy a nemzetek szövetségeinek tanácsa a háború folyamán semlegességüket megőrzött államok polgárai sorából két egyént jelöl, kik közül a döntőbíróóságban érdekelt másik állam kormánya, a jelen esetben tehát a magyar kormány, választja a hiányzó bírót.

A kérdés jogilag egyszerű és teljesen világos. A trianoni szerződésben megállapított döntőbíráskodást a trianoni szerződés kötelezővé teszi mindazokra az államokra, melyek a szerződést aláírták, Romániának tehát nincs joga válogatni abban a tekintetben, hogy a vegyes döntőbíróóság határozatait meghozhatja-e avagy nem. Mint-hogy pedig a trianoni szerződés szerint a vegyes döntőbíróóság határozatai végérvényesek és a szerződő államok állampolgáira kötelezők, ennél fogva természetesen végérvényesek a vegyes döntőbíróóságnak a maga hatáskörének megállapítása tárgyában hozott határozatai is, valamint hogy végérvényesek lesznek majdan hozandó érdemleges ítéletei is, és sem a nemzetek szövetsége tanácsának, sem a nemzetek szövetsége közgyűlésének, sem semmi más nemzetközi avagy nemzeti fórumnak nincs jogában, hogy bele avatkozzék a vegyes döntőbíróóság szuverén hatáskörébe, vagy bármiképpen is

gátolja, avagy korlátozza annak eljárását, s legkevésbé van joga arra, hogy felülvizsgálja annak határozatait. A román döntőbíró egyoldalú visszavonulása tehát semmi más következménnyel nem járhat, mint azzal, hogy helyét a trianoni szerződésben előírt módon mással kell betölteni.

A nemzetek szövetségének paktuma szerint a nemzetek szövetségének egyik hivatása az, hogy a nemzetközi szerződések haláloszállományait tiszteletben tartassa. Olyan esetben tehát, mint amilyen a jelen eset, amidőn az érvényben álló nemzetközi szerződés kötelező arbitrázst állapít meg mindazokra az államokra, amelyek azt a nemzetközi szerződést aláírták, lehetetlenség, hogy a nemzetek szövetségének tanácsa annak az államnak fogja pártját, amely a kötelező arbitrázst nem akarja respektálni. Ha a nemzetek szövetsége, amelynek egyenes hivatása az arbitrázsnak minél szélesebb körben való érvényesítése, önmaga fordulna a nemzetközi bírászkodás ellen, ezzel saját létének alapját támadná meg.

Annak ellenére azonban, hogy a kérdés jogilag teljesen világos, a nemzetek szövetségének a tanácsa mégis már majdnem egy év óta húzza-halasztja a döntést, nem gondoskodik a hiányzó bíró pótlásáról, úgyhogy a magyar—román vegyes döntőbíróóság már majdnem egy év óta nem tud működni, mert három tagja közül egy hiányzik. A húzás-halasztás hol a kérdés tanulmányzásának ürügye alatt, hol a román delegátus betegségének címén, hol más okokból történik. Nagyon jellemző, hogy 1927. évi szeptember hónapban azzal tért ki a tanács a konkrét intézkedés elől, hogy bizonyos jogelveket állított fel s azokhoz való hozzájárulásra hívta fel a magyar és a román kormányt oly értelemben, hogy a perben álló felek — egyfelől az illető magyar állampolgárok, másfelől a román kormány — ezen elvekhez alkalmazzák perbeli eljárásukat. Minthogy ezek a jogelvek lényegben a román álláspont rövid egybefoglalását tartalmazzák, természetesen a magyar kormány a magyar felperesek nevében nem járulhatott azok elfogadásához. Ezen felállított jogi tételek részletezése messze vezetne, mégis legyen szabad, mint legfontosabbat a három közül megemlíteni azt a jogi tételt, mely azt mondja ki, hogy ismerjék el a felek azt, hogy agrárreform tekintetében egyforma elbánásban kell részesíteni románokat és magyarokat. Ez persze így elvont jogelv gyanánt nagyon tetszetősnek látszik, lényegében azonban azt jelenti, hogy Románia nem tartozik respektálni azt a nemzet-

közi jogi tételt, hogy idegen magántulajdont még közcélokra sem szabad máskép, mint teljes kártalanítás ellenében igénybe venni, — azt jelenti, hogy Románia nem lenne köteles a trianoni szerződésnek sem azt a rendelkezését respektálni, amely szerint a magyar optások megtartják birtokaikat, sem pedig azt a rendelkezését, hogy a magyar állampolgárok jogait, javait, avagy érdekeit háborús jogcímen sem lefoglalni, sem elkobozni nem szabad. A nemzetek szövetségének tanácsa által a magyar kormányra oktrojálni kívánt elv elfogadása annál nagyobb veszélyt jelentene, mert hiszen az idegen magántulajdon respektálásának mellőzése egyenesen bolsevista elv, és ha Románia a magyar állampolgárok tulajdonának tiszteletben tartása alól mentesülne, ugyanilyen jogalapon más idegenek, pl. franciák, avagy angolok magántulajdonát is elkobozhatná, szóval megingana az egész nemzetközi jogrend. A magyar kormány természetesen nem fogadta el ezeket a jogelveket, de nem is tehetette azt már csak annál a felelősségnél fogva sem, mellyel saját polgárainak tartozik.

A kérdés még mindig függőben van a nemzetek szövetsége előtt. Az egész művelt világ figyeli az eseményeket. Mert ha a nemzetek szövetségének tanácsa erőtlennek bizonyulna arra, hogy a nemzetközi bíráskodás nagy ügyét — a békének szinte egyetlen biztosítékát — megvédje a román lázadás ellen és, ha tehetetlennek bizonyulna arra, hogy a nemzetközi szerződésekben foglalt kötelezettségeket betartassa: ez végleg megingatná a népeknek a nemzetek szövetségébe helyezett bizalmát, a nemzetközi bíráskodás nagy eszménye pedig olyan válságba jutna, amely a legkomolyabban veszélyeztetné a békét.

Azzal, hogy erre az ügyre rámutattunk, azt a sajnálatos helyzetet akartuk újabb eklatáns példával megvilágítani, hogy az utódállamok, ellenére annak, hogy a trianoni szerződésből mérhetetlen hasznot húznak, a szerződésnek azt az egy-két kivételes intézkedését, mely a magyarságnak is biztosít némi jogokat, nem tartják be, és ezt — sajnos — tehetik is minden megtorlás nélkül, mert a nemzetek szövetségének tanácsa még ma sem tud, vagy nem mer érvényt szerezni az igazságnak, ha az igazság a legyőzött oldalán van és valamelyik győzővel szemben kellene annak hatályt biztosítani.

13. A mérték megtelt.

Az előző fejezetekben korántsem merítettük ki a trianoni szerződésnek végrehajtása körül az utódállamok által elkövetett igazságtalanságok és jogtalanságok halmazát. Csupán egyes feltűnőbb visszaélésekre mutattunk rá. Ezeknek a szomorú fejezeteknek befejezésével ismét csak arra utalunk, hogy abban a nagy tragédiában, amely Trianonnal reánk szakadt, legfájdalmasabb az, hogy a mi magasabb kultúránk területét a Balkánnak osztogatták szét s ezzel voltaképpen a Kelet barbarizmusának rendelték alá a művelt Nyugat civilizációját, melyhez mi Szent István óta mindig szívósan ragaszkodtunk és amelynek keretében állandóan sort tartottunk a legműveltebb nyugati államok és nemzetek fejlődésével.

Örök szégyene marad például a civilizációnak és a XX. század történetének az a vad hajsza, amellyel az utódállamok és pedig nemcsak a Balkán-államok, hanem a műveltségével kérkedő Csehország is nekiesett a magyar képzőművészet azon szép alkotásainak, amelyeket a felcseperedett új uralmak Magyarországnak erőszakkal elszakított vidékein találtak.

A művelt emberiség már régóta megállapodott abban, hogy a művészet termékeit, mint az emberi génusz örök megnyilatkozásait kölcsönösen tisztelni kell, és még akkor sem szabad azokra romboló kezdet emelni, ha az eszme, melyet a művész fantáziája megtesített, nem rokonszenves is nekünk. A magyar nemzet mindig megbecsülte a művészet termékeit, még akkor is, mikor azok érzelmi ellentéteket idéztek fel a nemzet lelkületében. Itt van például a Hentzi-szobor esete. Hentzi Budavárát bombáztatta annakidején és a győztes ellenség, az osztrák önkényuralom, a vár legszebb terén emléket emeltetett neki. A magyar alkotmányosság helyreállítása után évtizedekig maradt helyén a Hentzi-szobor, noha egyenes kihívása volt a magyar hazafias érületnek, és végtére is tisztesen távolították el azt a Szent György-tér közepéről olyan helyre, ahol a közérületet nem sértette.

Nem így az utódállamok. A trianoni parancs következtében uralmuk alá jutott magyarországi területeken, még ha színmagyarok lakják is azokat, semmiképpen sem tűrik meg a magyar művészi alkotásokat. Köteteket lehetne összeállítani azokról a rombolásokról, megcsönkítésekéről és különböző megcsúfoltatásokról, amelyet a magyar képzőművészet örökbecsű alkotásaival az új uralmak elkövettek. Az

esetek nagy többségében hivatalos kezek rendezték, gyakran az éj leple alatt hajtották végre, sok esetben parancsszóra cselekvő katonasággal vitették keresztül ezeket a merényleteket. Az 1848–49-diki magyar szabadságharc emlékei, a Kossuth-szobrok, a millenáris emlékművek — nyilván központi rendelkezésre — szinte kivétel nélkül áldozatni estek a barbarizmusnak, egyes helyi kiskirályok azután, hogy felsőbbiségeik kegyeibe behízelkedjenek, nemcsak a történelmi emlékeket pusztították, hanem nekiestek az egyházi és irodalmi jellegű emlékek rombolásának is. A szobrokat hol szétrombolták, hol pedig ledöntötték. A ledöntést többnyire úgy vitték keresztül, hogy kötelet avagy hurkot akasztottak a szobor nyakába és azután lovakkal, többnyire tűzérségi fogatokkal, avagy autók segélyével lerántották azt. Egynémelyüket felrobbantották, volt olyan, amelyet folyóba dobtak. Hogy csak egyetlen példát említsünk, annakidején Európa felháborodását váltotta ki az a vandalizmus, melyet Fadrusz remekével, a pozsonyi Mária Terézia-szoborral elkövettek. Teljes felszereléssel hozzákészülve, két napi munkával kalapáccsokkal összezúzták a márványszobrot és mellékalakjait, majd a megmaradt szoborrészeket autókhoz erősített kötelekkel a talpazatról lerántották, s mindez a hatóságok szemei előtt, katonai kordonon belül történt!

A történelem pirul, de a történelem ítélni is fog. Azoknak arcára pedig, akik így beszennyezték a kultúrát, az emberi civilizáció süti rá a szégyenbélyeget, amelyet semmi hatalom rólok le nem moshat.

A civilizáció szégyene és a kisebbségek durva elnyomásának karakterisztikuma az is, hogy az utódállamok az uralmuk alá jutott magyarságot brutálisan elzárják minden magyar szellemi terméktől. Vegye tudomásul a világ, hogy még most is, szinte egy évtizeddel az úgynevezett békeművek megalkotása után, az utódállamok a trianoni Magyarország határain nem engednek át 1918 óta megjelent magyar nyelvű nyomdai termékeket. Teljesen elzárják tehát az utódállamokban élő negyedfélmilliónyi színmagyarságot az anyaország kultúrájától. Mereven ellenkezik ez az eljárás a kisebbségi szerződések rendelkezéseivel és szellemével. Kegyetlen elnyomása ez a magyar kisebbségeknek. Egyúttal pedig jele annak, hogy mennyire félnek ezek a felfegyverzett államok a teljesen lefegyverzett Magyarországtól, jobbanmondva az igazságtól, az igazság ellenállhatatlan erejétől!

És a kultúra örök szégyene az a vad pogrom is, melyet 1927 december havában Ó-Románia reménysége, felsőiskolai ifjúsága a

színmagyar Nagyváradon, majd Aradon, Kolozsvárott, Brassóban és Erdély egyéb magyarlakta városaiban kongresszus örve alatt rendezett. A mit sem sejtő gyanútalan magyarságot, elsősorban a magát büszkén magyarnak valló zsidóságot bántalmazta, üldözte és fosztogatta ez a vad horda a hatóságok hallgatólagos jóváhagyásával, mert hiszen a hatóságok tessék-lássék közbelépése csak akkor történt, amikor a merénylők már befejezték gyalázatos munkájukat. Íme, ilyen gyümölcsöket terem a trianoni ú. n. békemű, amely elég könnyelmű volt az ezeréves fejlett magyar civilizációt alárendelni a sötétségnek és a kultúrátlanságnak!

És mi mégsem csüggedünk. Törhetetlen a hitünk és a bizodalunk az igazság erejében, amely ki fogja vívni a magyar felmadást.

Emlékezzünk csak vissza az utolsó évek történetére. Magyarok és szövetségeseik dicsőséges fegyvertényei és erőfeszítései után a túlerő és az időnek rettenetes hatalma előidézte a nagy összeomlást. A szörnyűséges katasztrófát belső elernyedés kísérte nyomon és ennek reménytelen légkörében született meg a kétségbeesés forradalma, amely azután kitermelte a bolsevizmus bacillusát. Majd a bolsevizmus rombolásait nyomon követték a megmentő álcában bevonult román invázió vandál pusztításai. Az ilyenképpen lelkileg összetört és gazdaságilag teljesen kifosztott magyar haza szenvedéseire a trianoni békeparancs tette fel a koronát: martýriumnak töviskoronáját. Elröbölték területünknek és népességünknek kétharmad részét, természeti kincseinknek és ezeréves kultúránk gyönyörű alkotásainak javarészét, idegen, ellenséges, barbár uralmak alá kényesítették tízmillió honfitársunkat, köztük negyedfélmillió tőzsgyökeres magyar testvérünket, és gazdaságilag teljesen kifosztották, szinte gúzsba kötötték a maradék Magyarországot.

És ebben a tragikus helyzetben nem volt egyetlen barát, egyetlen segítő kéz széles e világon, amely támogatásunkra sietett volna. Teljesen elszigetelten, teljes magunkra hagyottan állottunk a népek óceánjában. Schol barát, mindenfelé ellenséges érzület, legjobb eset ben fagyasztó közöny!

Ebben a dermesztő légkörben indult útjára a magyar propaganda, azzal a céllal, hogy felvilágosítsa a világot az igazságtalanságok tenger áradatáról, melyet ellenségeink egyoldalú információja alapján zúdítottak reánk a hatalmasok. „A hazugság propagandája

ölt meg, az igazság propagandája fog feltámasztani!“ — ezzel a jelmonddal ajkunkon kezdtük meg a szinte emberfeletti munkát.

Kezdetben teljes visszautasítás volt osztályrészünk. Meg sem akartak hallgatni. A rágalom oly mélyen szántott bele a világ közudatába, hogy mereven elzárkóztak felvilágosításaink elől.

Az első fordulat, melyre a világ kezdett felfigyelni, akkor állott elő, amidőn nyilvánosságra jutottak a volt osztrák-magyar külügyminisztériumnak a világháborúra vonatkozó aktái s ezek között azok a jegyzőkönyvek, melyek a szerajevói merénylet után, a világháborút megelőzőleg tartott közös miniszteri tanácskozásokról készültek. Ezeken a tanácskozásokon Magyarországot gróf Tisza István miniszterelnök képviselte és ő volt az egyetlen, aki a végletekig ellenzte a háborút, s midőn az események végzetes torlódása folytán a háború mégis kikerülhetetlenné vált, akkor is Tisza István követelésére történt annak kimondása, hogy a monarchia nem akar és nem fog területet foglalni Szerhiától, tehát nem hódítás a célja, csupán lététélszerzés. A mártír Tisza István cselekedeteiről feljegyzett hiteles történelmi adatok tehát tiszta világításba helyezik azt, hogy Magyarországnak nincs része a világháború előidőzésében, ellenkezőleg: Magyarország hivatalos képviselője minden lehető megtett a háború elkerülésére s a Magyarországra rákényszerített háború Magyarország szempontjából önvédelmi harc jelentőségével bírt. Igaztalan tehát az a vád, amelyet a trianoni békeparancs leszögezett, hogy tudniillik Magyarország bűnös a világháború előidőzésében, amely reáfogott bűnösség miatt rótták rá azokat a vérfagyalóan kegyetlen büntetéseket, melyek a trianoni okmányban foglaltatnak.

A szívósan folytatott magyar propagandamunka révén mind több megértő lélekre találunk, elsősorban az angolszász és az olasz társadalomban. Olaszországgal kormányunk gondossága folytán bensőbb viszonyba kerültünk, Anglia és Amerika pedig mind több jelét érezteti velünk rokonszenvének, nevezetesen az angol lordok házának kiválóságai lord Newtonnal élükön, lekötelezően védelmükbe vették az elárvult magyar ügyet. Betetőzte ezeket a kedvező mozzanatokat egy gondviselésszerű férfiúnak, a nemes Lord Rothermerenek fellépése, aki a mindennap kétmillió angolul olvasó egyén kezén megforduló Daily Mail hasábjain nagyszerű harcot folytat a magyar igazság érdekében.

Az igazság tehát megindult a maga hódító útján. Tenger aka-

tlállyal kell megküzdenie, de megindult. Olyan most, mint a hegy tetejéről lecsúszni készülő kicsiny hógomolyag, mely minden fordulatában újabb hóréteggel gyarapszik, majd lavinává hatalmasodik, útjában mindent elsöpör és végeredményben halálra tiporja — az igazságtalanságot!

A nap már kisütött. A köd oszlóban van. S a nap delelőre fog érní. És a delelőrejutás idejét még nekünk kell megérnünk, mostani nemzedéknek!